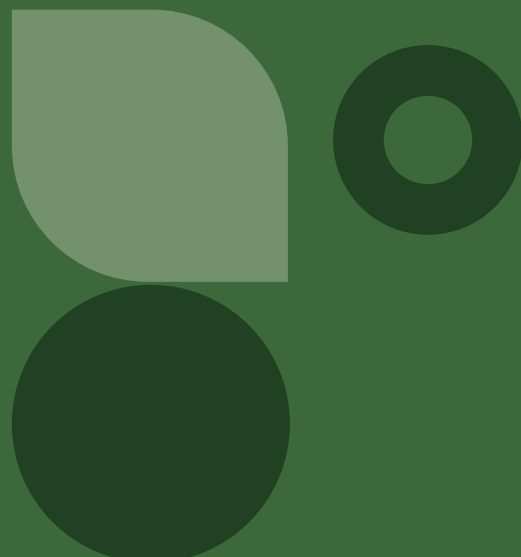

Kultūros ir meno projektų bei procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistema

Bibliotekų sritis

Ekspertinio vertinimo ataskaita

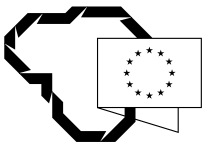

Ši ataskaita yra tyrimo *Stebėsenos, analizės ir modeliavimo sistemos kokybinių rodiklių nustatymas. Bibliotekų sritis*, vykdomo siekiant sukurti Kultūros ir meno projektų ir procesų stebėsenos ir analizės modeliavimo sistemą (SAMS), dalis.

Parengė Jolita Steponaitienė

Ataskaita parengta vykdant projektą „Kultūrinės plėtros projektų ir procesų valdymo, stebėsenos ir analizės sistemos sukūrimas ir išbandymas“.

Projektas bendrai finansuojamas iš Europos socialinio fondo lėšų (Projekto Nr. 10.1.1-ESFA-V-912-01-0033).

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Lietuvos kultūros tarybai priklauso autorių turtinės teisės atgaminti bet kokia forma ar būdu, išleisti ir viešai skelbti (visą ar dalimis), įskaitant padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais, tyrimą ir visas pateiktas rekomendacijas. Šios informacijos naudojimas galimas mokslo ir nekomerciniais tikslais, nurodant cituojamą šaltinį.

Autorių išreikštas požiūris nebūtinai sutampa su Lietuvos kultūros tarybos.

Turinys

Ataskaita	4
1. Tyrimo metodo aprašymas	4
2. Bibliotekų srities raida	5
3. Bibliotekų srities veiklos	14
4. Bibliotekų srities paslaugos.....	16
5. Teisės aktai, reglamentuojantys bibliotekų sritį, sąrašas	22
7. Išvados	37
8. Literatūra ir šaltiniai.....	38
Santrauka	40
1. Bibliotekų srities apibrėžimas	40
2. Bibliotekų srities veiklų sąrašas	40
3. Bibliotekų srities paslaugų sąrašas.....	41
4. Bibliotekų srities raidos apibrėžimas	43
5. Bibliotekų srities projekto apibrėžimas.....	43
6. Bibliotekų srities raidoskokybės vertinimo kriterijai	44
7. Bibliotekų srities raidoskokybės vertinimo rodikliai.....	45
8. Bibliotekų srities projektokokybės vertinimo kriterijai	46
9. Bibliotekų srities projektokokybės vertinimo rodikliai	47

Ataskaita

1. Tyrimo metodo aprašymas

Siekiant sukurti bibliotekų srities apibrėžimą, apibrėžti bibliotekų srities veiklas ir paslaugas, bibliotekų srities raidą ir projektus bei sukurti bibliotekų srities raidos ir projekto vertinimo kriterijus, buvo studijuojamos statistinės duomenų bazės, Lietuvos Respublikos teisės aktai, Lietuvos Respublikos strateginiai dokumentai, tarptautiniai ir Lietuvos standartai, viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitos, tarptautinių organizacijų (IFLA, EBLIDA) skelbiami dokumentai ir rekomendacijos, profesinė, mokslinė spauda, bibliotekų svetainės, nagrinėjama su bibliotekų ir kultūros sritimi susijusių tyrimų medžiaga ir rezultatai.

Siekiant išsiaiškinti bibliotekų srities vystymosi tendencijas, pasirinktas tik pastarųjų poros dešimtmečių laikotarpis – kai pokyčiai yra ryškiausi, bibliotekos iš knygų saugyklų tampa informacinių, kultūrinių, socialinių, neformalaus ugdymo ir mokymosi visą gyvenimą paslaugų organizacijomis, darančiomis poveikį visuomenei ir aplinkai. Šis laikotarpis padėjo pagrindus tolesniam bibliotekų vystymuisi ir transformacijoms. Keičiantis visuomenės poreikiams, sparčiai vystantis technologijoms, į bibliotekų sritį, bibliotekų veiklas ir paslaugas neišvengiamai bus integruotas dirbtinis intelektas, didieji duomenys, plėsis bibliotekų srityje teikiamų paslaugų galimybės ir poreikiai. Dėl racionaliai vystomos infrastruktūros bibliotekos tampa svarbia ir saugia vieta praleisti laisvalaikį, siekti žinių, kurti. Viešosios bibliotekos sudaro didžiausią bibliotekų tinklą, yra arčiausiai bendruomenių, todėl labiausia atliepia jų informacinius, kultūrinius, socialinius poreikius.

Tyrimo vertinant bibliotekas laikytasi LR bibliotekų įstatyme įteisintos bibliotekų klasifikacijos: 1) Lietuvos nacionalinė biblioteka; 2) apskričių viešosios bibliotekos; 3) savivaldybių viešosios bibliotekos; 4) mokslo ir studijų institucijų bibliotekos; 5) mokyklų (išskyrus aukštąsias) bibliotekos; 6) specialiosios bibliotekos; 7) kitos bibliotekos. Daugiausia dėmesio skirta nacionalinės, apskričių, savivaldybių viešosioms ir valstybinės reikšmės bibliotekoms, nes jos yra didžiausios Lietuvos kultūros tarybos finansuojamoms programoms teikiančios paraiškas bibliotekos. Mokslo ir studijų institucijų ir mokyklų (išskyrus aukštąsias) bibliotekos labiau susitelkusios į ugdymo proceso ar mokslinių tyrimų užtikrinimą (iš 1 959-ių 2014–2019 m. Lietuvos kultūros tarybai pateiktų projektų mokslo ir studijų institucijų buvo pateikta tik 14, finansavimas skirtas 4). Išimtis yra Vilniaus universiteto biblioteka, kuri yra valstybinės reikšmės ir, saugodama vieną didžiausių kultūros, istorinio ir dokumentinio paveldo telkinių, teikia paveldo tyrimo ir viešinimo projektus.

2. Bibliotekų srities raida

Pagal statistinius duomenis, skelbiamus Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos interneto puslapyje, (https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/2019%20m_%20BIBLIOTEK%C5%B2%20VEIKLOS%20ATASKAITA.pdf) 2019 m. Lietuvos bibliotekų tinklą sudarė 2 365 bibliotekos (2018 m. – 2 402): Nacionalinė biblioteka, Lietuvos aklųjų, Lietuvos medicinos, 5 apskričių, 15 muziejų, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, 3 techninės, 7 sveikatos priežiūros įstaigų, 1 žemės ūkio, 3 mokslo institutų bibliotekos, 17 universitetų, 19 kolegijų, 60 profesinių mokyklų, 991 švietimo įstaigų biblioteka. 2019 m. šalyje veikė 60 savivaldybėms priklausančių viešųjų bibliotekų (toliau – SVB), turinčių 1 172 filialus.

2019 m. šalies bibliotekų fonduose buvo sukaupta 49 539 445 fiz. vnt. dokumentų. Gausiausias dokumentų fondas sukauptas savivaldybių viešosiose bibliotekose – 11 875 711 fiz. vnt. dokumentų, bibliotekos sulaukė 21 236 123 fizinių lankytojų ir 18 193 120 virtualiųjų apsilankymų. Nesant patvirtinto elektroninių dokumentų apskaitos standarto, pateiktuose statistiniuose rodikliuose neatspindėti elektroniniai dokumentai, tačiau pagal IFLA kuriamam Pasaulio bibliotekų žemėlapiui (angl. *Library Map of the World* <https://librarymap.ifla.org/map>) pateiktus duomenis matyti, kad Lietuvos bibliotekos atsisiuntė beveik 32 milijonus elektroninių dokumentų ar panaudojo jų nuorodas.

2019 m. Lietuvos bibliotekose dirbo 5 144 profesionalūs darbuotojai, t. y. darbuotojai, turintys bibliotekininkystės ir informacijos mokslų išsilavinimą ar įgiję profesijos įgūdžius ilgą laiką dirbdami bibliotekoje, 63 proc. šalies bibliotekose dirbančių darbuotojų turi aukštąjį išsilavinimą.

Nacionalinė bibliotekų veiklos statistika, renkama pagal LR kultūros ministro 2006 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. IV-695 patvirtintas formas, neatskleidžia informacijos apie LKT finansuojamus projektus ir paslaugas, nes nėra tokių duomenų poreikio. Pagal minėtąją formą bibliotekos teikia dokumentus apie:

1. Bibliotekos fondo judėjimą (gauta dokumentų per metus, nurašyta per metus, fondo dydis (gruodžio 31 d.), visi šie rodikliai taikomi knygoms ir serialiniams leidiniams, rankraščiams, mikrokopijoms, kartografijai, spausdintoms natoms, vaizdiniais dokumentams, garsiniams regimiesiems dokumentams, patentams, skaitmeniniams dokumentams fizinėse laikmenose, elektroniniams periodiniams leidiniams fizinėse laikmenose, duomenų bazėms fizinėse laikmenose);
2. Spausdintus periodinius leidinius (prenumeruojamų periodinių leidinių sk. (iš jų: laikraščių sk.), prenumeruojamų periodinių leidinių pavadinimų sk., gautų prenumeruojamų periodinių leidinių pavadinimų sk.);
3. Administracinius vienetus ir paslaugų punktus (administracinių vienetų sk., filialų, paslaugų punktų, mobilių);

4. Patalpas (patalpų plotas kvadratiniais metrais, bendrasis bibliotekos pastatų ir patalpų plotas, lentynų metrų, kuriuos užima visas fondas, sk., lentynų metrų, kuriuos užima atviri fondai, sk., kopijavimo aparatų, tiesiogiai prieinamų vartotojams, sk.);
5. Vartotojų aptarnavimą (aptarnaujamos bendruomenės gyventojų, švietimo įstaigos moksleivių, studentų, dėstytojų sk., apsilankymų (lankytojų) sk., dokumentų išduotis, bibliotekų padarytos kopijos vartotojams, darbo vietų sk. vartotojams (įskaitant vartotojų kompiuterines darbo vietas, kompiuterizuotas darbo vietas, katalogo įrašus, informacines užklausas, bibliotekos renginius, vartotojų mokymo naudotis paslaugomis kompiuterine įranga ir kt. valandų sk.);
6. Tarpbibliotekinį skolinimą šalies viduje (gauta užklausių iš kitų bibliotekų, tarpbibliotekinis skolinimas šalies viduje). Tarptautinį tarpbibliotekinį skolinimą (gauta užklausių iš kitų bibliotekų, tarptautinis tarpbibliotekinis skolinimas);
7. Bibliotekos darbuotojus (etatų sk., darbuotojų sk., darbuotojų išsimokslinimas, bibliotekininkai savanoriai (visuomeniniais pagrindais), darbuotojų mokymas);
8. Bibliotekų lėšas ir išlaidas (gauta lėšų (Eur), išlaidos (Eur)). Pastaba: atskiroje grafoje nurodomos bendros programų, projektų (grantų) lėšos;
9. Elektroninius dokumentus (garsiniai regimieji dok. kompiuterių tinkle arba instaliuoti kompiuterizuotose darbo vietose, duomenų bazės, kiti skaitmeniniai dokumentai, esantys kompiuterių tinkle ar instaliuoti darbo vietose, gautų periodinių leidinių pavadinimų sk.);
10. Elektronines paslaugas (Naudojimas elektroninėmis paslaugomis: interneto seansų sk., atsisiųstų dokumentų sk., atsisiųstų įrašų sk., virtualių apsilankymų sk.).

Išsami bibliotekų statistinių ataskaitų teikimo tvarka ir formos skelbiamos: <https://www.lnb.lt/paslaugos/bibliotekoms/lietuvos-biblioteku-statistika/biblioteku-statistiniu-ataskaitu-teikimo-tvarka>

LR kultūros ministerijos skelbiamoje bibliotekų veiklos statistikoje pateikiami duomenys apie dokumentų fondą (fiz. vnt.), vartotojų skaičių, dokumentų išduotis (fiz. vnt.), lankytojų skaičių, profesionalius darbuotojus, bibliotekas, turinčias kompiuterių ir interneto prieigą. (Išsamiau: (https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/2019%20m_%20BIBLIOTEK%C5%B2%20VEIKLOS%20ATASKAITA.pdf))

Pirmosios bibliotekos datuojamos dar 2600 m. pr. Kr. Bibliotekos visą laiką buvo siejamos su žiniomis, kūrinių ir paveldo kaupyklomis ir saugyklomis, tačiau jau XX a. pradėjus keistis bibliotekų vertinimo paradigmoms jų funkcijos labai išsiplėtė. Tai rodo gausėjančios bibliotekų teikiamos paslaugos, jų vietos ir reikšmės suvokimas ir įprasminimas socialiniame, kultūriniame, moksliniame ir politiniame kontekste.

Tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygmeniu bibliotekos patenka į politines ir skaitmenines darbotvarkes. Vadovaudamosi IFLA strategija ir Lietuvos bibliotekos prisideda prie Jungtinių Tautų Organizacijos paskelbtos *Darna* vystymosi darbotvarkės 2030 įgyvendinimo. Pagal savo misijas, tikslus ir uždavinius bibliotekos kaip institucijos, bendruomenių centrai bei neformaliojo ir formaliojo ugdymo dalyvės turi galimybes prisidėti prie visų 17-os darnaus vystymosi tikslų, tačiau IFLA kviečia ir rekomenduoja susitelkti į:

- 4 tikslą: Užtikrinti visa apimančią ir lygiavertę kokybišką švietimą ir skatinti visą gyvenimą trunkančią mokymąsi;
- 8 tikslą: Skatinti tvarų, įtraukų ir darnų ekonomikos augimą, produktyvų įdarbinimą ir deramą darbą; 11 tikslą: Pasiiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs;
- 16 tikslą: Skatinti taikias ir įtraukias visuomenės siekti darnaus vystymosi, suteikti visiems galimybes reikalauti teisingumo ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais.

Todėl labai svarbu, kad bibliotekos kritiškai vertintų savo galimybes ir perspektyvas siekdamos būti naudingos visuomenei ir bendruomenėms, kad būtų racionaliai panaudojamos investicijos į jų žmogiškuosius išteklius ir infrastruktūrą.

Nacionaliniu lygmeniu bibliotekų vaidmuo matomas ir aktualizuojamas Lietuvos kultūros politikos strategijoje „Kultūra 2030“, kur pabrėžiama, kad būtų „kultūros srityje sėkmingai įsisavintos skaitmeninės technologijos šiuolaikinei žinių visuomenei kurti (viešųjų bibliotekų informacinių funkcijų ir tinklo kaita, nacionalinės ir europinės kultūros paveldo skaitmeninimo sistemos), pradėta įgyvendinti nuosekli visuomenės informavimo politika“. (Lietuvos kultūros politikos strategija, patvirtinta LR Vyriausybės 2019 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. 665, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6aa23a109d4d11e9878fc525390407ce>)

Vienas iš svarbiausių strateginių dokumentų, kuriuo būtina pasiremti vertinant bibliotekų srities veiklas ir jų perspektyvas, – Bibliotekų plėtros strateginės kryptys 2016–2022 metams (patvirtintos Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2016 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. IV-344 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/9363821010a111e6aa14e8b63147ee94?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=e06d1cda-da64-4c80-953d-e11d484b9ef7>). Krypčių strateginis tikslas – siekti efektyviai išnaudoti bibliotekų, kaip veiksmingos informacinės infrastruktūros, potencialą užtikrinant visuomenės narių mokymosi visą gyvenimą, socialinės ir ekonominės gerovės plėtojimo bei poveikio šalies ir regionų raidai didinimo. Bibliotekos, įgyvendindamos savo funkcijas, vadovaujasi šiomis vertybėmis:

- *laisva prieiga* visiems visuomenės nariams, nepaisant lyties, socialinės padėties, lytinės orientacijos, negalios, rasinės bei etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų, naudotis bibliotekos informacijos ištekliais ir paslaugomis nepriklausomai nuo vietos ir erdvės;
- *atvirumu* dialogui, technologiniams, ekonominiams ir socialiniams pokyčiams, vartotojų lūkesčiams ir poreikiams, inovacijoms, bendradarbiavimui;

- *atsakomybe* už bibliotekos teikiamų paslaugų poveikį visuomenei, aptarnaujamoms bendruomenėms ir aplinkai;
- *profesionalumu* atsakingai priisiimant įsipareigojimus, susijusius su kiekvieno darbuotojo kokybišku darbu, dalijantis įgytomis ir nuolat atnaujinamomis žiniomis, suteikiant visuomenei galią kurti, tirti, įgyti išsilavinimą, daryti karjerą, plėtoti verslą;
- *bendruomeniškumu* puoselėjant draugišką aplinką bibliotekoje, kuriant šiltus santykius su socialiai pažeidžiamomis grupėmis, puoselėjant tradicijas, suteikiant vartotojams saviraiškos priemonių ir galimybių, sudarant sąlygas tenkinti vartotojų kultūrinius, socialinius, mokymosi, informacinius poreikius.

Bibliotekos organizuodamos savo veiklas atsižvelgia į šias strategines kryptis:

1. Bibliotekos skirtos visuomenės mokymuisi, jų tikslas – stiprinti bibliotekose gyventojų kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei raštingumo ugdymo(si) veiklas, skatinančias visuomenės narių kūrybingumą, socialinį ir ekonominį veiklumą bei motyvaciją dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese;
2. Bibliotekos skirtos visuomenės socialinei-ekonominėi gerovei, jų tikslas – stiprinti bibliotekų bendruomenes, panaudojant įveiklintą bibliotekų infrastruktūrą ir kuriant naujas elektronines paslaugas, skatinančias žiniomis, verslumu ir inovacijomis grindžiamą socialinę-ekonominę raidą;
3. Bibliotekos taiko efektyvaus valdymo principus visuomenės poreikiams, jų tikslas – tobulinti bibliotekų valdymą, grindžiant jį veiksmingu ir efektyviu veiklų įgyvendinimu, sistemingu darbuotojų kompetencijų tobulinimu ir veiklos rezultatų vertinimu.

Būtent šios kryptys ir tampa raidos vertinimo kriterijų pagrindu, nes modernios bibliotekos vizija – pajėgiausia kultūros, mokslo, mokymosi visą gyvenimą, ekonominės ir socialinės plėtros skatinimo informacinė infrastruktūra, dėl efektyviai funkcionuojančios integralios šalies bibliotekų sistemos infrastruktūros esmingai prisidedanti prie valstybės pažangos.

Pastaraisiais dešimtmečiais vykstantys procesai ir pokyčiai visose srityse ir bibliotekas skatina ieškoti naujų veiklų ir komunikacijos priemonių bei būdų. Prie to daug prisideda nacionalinio, regioninio ir lokalaus lygio projektai, kurie gerina bibliotekų infrastruktūrą, sudaro galimybes tobulinti bibliotekų darbuotojų kvalifikaciją, išmokti ir suprasti naujus valdymo, atstovavimo būdus. Dideliu kokybiniu postūmiu bibliotekoms buvo 2008–2011 metais vykdytas projektas „Bibliotekos pažangai“, kurio tikslas buvo visose perspektyviose viešosiose bibliotekose įrengti viešą interneto prieigą, o ją turinčiose – išplėsti bei modernizuoti. Statistiniai rodikliai, gyventojų ir bibliotekų darbuotojų nuomonių tyrimai parodė, kad per trejus metus viešos interneto prieigos paslaugas teikiančių bibliotekų skaičius išaugo 98 proc., o kompiuterizuotų darbo vietų skaičius bibliotekose – daugiau nei du kartus. Pagal interneto prieigos prieinamumą bibliotekų kaimo filialai beveik pasivijo miestų bibliotekas, o nemokamo interneto populiarumas kaimo bibliotekose gerokai išaugo. 2013–2016 projektas buvo tęsiamas (*Bibliotekos pažangai 2*). Jo metu buvo vykdomas bibliotekų darbuotojų motyvacijos ir kompetencijų stiprinimas vartotojų ir partnerių

poreikių analizės, projektų inicijavimo, rengimo, valdymo bei poveikio vertinimo srityse. Bibliotekininkams buvo organizuojami mokymai, vykdomas nuolatinis konsultavimas, rengiami bibliotekų dalijimosi patirtimi susitikimai. Mokymų turinys buvo maksimaliai pritaikytas šalies bibliotekų sistemos situacijai ir bibliotekų personalo poreikiams. Projektą finansavo Bilo ir Melindos Geitsų fondas (angl. *Bill & Melinda Gates Foundation*) ir iš dalies Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Projektą koordinavo Nacionalinė biblioteka.

2005 metais Lietuvos bibliotekose prasidėjo dideli postūmiai dokumentų skaitmeninimo ir skaitmeninių paslaugų kūrimo link. Tokie nacionalinio lygio projektai kaip „Integralios virtualios informacinės sistemos sukūrimas“, „Virtualios elektroninio paveldo sistemos plėtra (VEPS)“, „Lietuvių literatūros klasikos perkėlimas į elektroninę erdvę“ sudarė prielaidas ir galimybes kurti ir plėsti viešąsias elektronines paslaugas, sukuriant gyventojams prieigą prie visateksčių Lietuvos kilnojamojo kultūros paveldo dokumentų, saugomų bibliotekose, archyvuose ir muziejuose. Tai atvėrė bibliotekose saugomo dokumentinio paveldo turinį moksliniams ir kraštotyrimams tyrimams, publikavimui, edukacijoms ir savišvietai bei jį pritaikyti įvairių tipų mobiliesiems įrenginiams. Projektas „Elektroninių leidinių pateikimo skaitytojui ir intelektualios elektroninių išteklių paieškos bibliotekų kataloguose įgyvendinimas“ leido sukurti pažangias bibliotekos elektronines paslaugas, leidžiančias skaitytojams per vieną priegą ir naudojantis įvairiais įrenginiais (pavyzdžiui, išmaniaisiais telefonais, personaliniais ar planšetiniais kompiuteriais, skaityklėmis) skolintis elektroninius leidinius, atlikti leidinių paiešką ir gauti informaciją apie planuojamus išleisti leidinius. (Tam sukurtas portalas www.ibiblioteka.lt.) Įgyvendinus „Elektroninių leidinių pateikimo skaitytojui ir intelektualios elektroninių išteklių paieškos bibliotekų kataloguose įgyvendinimą“, skaitytojams per vieną priegą ir naudojantis įvairiais įrenginiais (pavyzdžiui, išmaniaisiais telefonais, personaliniais ar planšetiniais kompiuteriais, skaityklėmis) galima skolintis elektroninius leidinius, atlikti leidinių paiešką.

Interaktyvių paslaugų plėtrai viešosiose bibliotekose buvo įgyvendintas projektas „Interaktyvių elektroninių paslaugų, skirtų leidiniams ir publikacijoms užsakyti ir gauti viešosiose bibliotekose, plėtra“, kurio metu sukurtos ir viešosiose bibliotekose įdiegtos interaktyvios elektroninės paslaugos, įdiegtos savitarną užtikrinančios technologijos dokumentų išdavimo / grąžinimo procese. (Plačiau apie minėtus projektus <https://www.lnb.lt/apie-biblioteka/programos-ir-projektai/infrastruktūriniai-projektai>.)

Šiuo metu įgyvendinami infrastruktūriniai projektai (įgyvendinimo laikotarpis iki 2021 m.) kuria naujas skaitmenines paslaugas ir tobulina jau esamas bei gerina infrastruktūrą. Modernizuojant ne tik viešųjų bibliotekų paslaugas ir technologinę infrastruktūrą, vienijančią Lietuvos integralią bibliotekų informacijos sistemą (veikiančią nuo 1996 m., LIBIS programinė įranga įdiegta 5 apskričių bibliotekose, 60 viešųjų bibliotekų, 1 aukštosios mokyklos bibliotekoje bei Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete mokymo tikslams, 7 kitose didžiosiose ir specialiosiose bibliotekose, 10 Lietuvos muziejų bibliotekų), iki 2021 m. bus sudarytos galimybės automatizuoti visus bibliotekinius ir skaitytojų aptarnavimo procesus, bus įgyvendinta paskirstyto katalogavimo galimybė, vartotojų aptarnavimui pritaikyti integruoti bibliotekų informaciniai ištekliai, plečiama esama LIBIS infrastruktūra ir programinė

įranga. Siekiant saugoti ir skleisti modernų kultūrinį turinį, kuriant pažangias LIBIS bibliotekų elektronines paslaugas vykdomas projektas „Modernaus elektroninio turinio išsaugojimas ir sklaida“. Šio projekto rezultatas – modernizuota Lietuvos integrali bibliotekų informacinė sistema ir portale ibiblioteka.lt sukurtos 5 pažangios elektroninės paslaugos:

1. el. paslauga, leidžianti portale ibiblioteka.lt kurti skaitytojo ir turinio teikėjo profilius, suteikianti galimybę juose formuoti skaitomų knygų sąrašus, rekomenduoti knygas, matyti informaciją apie užsakytas ir bibliotekų suteiktas el. paslaugas, atsiskaityti už jas el. būdu ir peržiūrėti atliktų mokėjimų informaciją;
2. el. paslauga, leidžianti tikslingai, laikantis tarptautinių standartų, kaupiti interneto išteklių archyvą ir atlikti jame paiešką per portalą ibiblioteka.lt;
3. el. paslauga, leidžianti leidėjams pateikti savo leidžiamų periodinių leidinių spaudos failus ir tvarkyti jų informaciją, o skaitytojams – atlikti elektroninių periodinių leidinių paiešką ir skaityti juos portale ibiblioteka.lt;
4. el. paslauga, leidžianti leidėjams bei kitiems asmenims portalo ibiblioteka.lt priemonėmis kurti el. knygas ir išsaugoti jas populiariausiais formatais;
5. el. paslauga, leidžianti automatizuotai rengti naujienų santraukas ir teikti jas valstybės institucijoms bei portalo ibiblioteka.lt vartotojams.

Projektas „Visuomenės poreikius atitinkančios virtualios kultūrinės erdvės vystymas“ vykdomas kartu su partneriais – 24 atminties, kultūros ir švietimo įstaigomis. Įgyvendinus projektą bus sukurtos 9 naujos el. paslaugos, palengvinančios skaitmeninio kultūrinio turinio paiešką, kaupimą, tvarkymą ir naudojimą švietimo, mokslinių tyrimų ir kitais portalo epaveldas.lt paslaugų gavėjams aktualiais tikslais: Skaitmeninio turinio susiejimo su geografine vieta, skaitmeninio turinio valdymo, „Vieno langelio“, skaitmeninio turinio analizės ir tyrimų vykdymo, personalizuotų virtualių parodų, kūrinio statuso ir licencijavimo sąlygų pateikimo, muzikos iš natų grojimo, žemėlapių pateikimo, virtualiosios ir papildytosios realybės ekspozicijų paslaugos bei kokybine prasme bus efektyvesnė ir tikslesnė kultūros objektų paieška, interaktyvesnis informacijos apie kultūros turinį pateikimas, didesnė kultūrinio turinio sklaida, gausesnis skaitmenintų kultūros paveldo objektų fondas.

Plėtojant ir atnaujinant viešosios prieigos kompiuterių ir interneto infrastruktūrą viešosiose bibliotekose, sudarant sąlygas gyventojams dalyvauti skaitmeninių kompetencijų ugdymo ir vietos skaitmeninio turinio kūrimo bei kitose skaitmeninės informacijos iniciatyvose įgyvendinamas projektas „Gyventojų skatinimas išmaniai naudotis internetu atnaujintoje viešosios interneto prieigos infrastruktūroje“. <https://www.lnb.lt/apie-biblioteka/programos-ir-projektai/infrastrukturiniai-projektai>).

Visi šie projektai – tai ne tik naujos ar patobulintos paslaugos, bet ir naujos bibliotekų darbuotojų kompetencijos, tarpinstitucinis ir tarpsektorinis bendradarbiavimas.

Šiuolaikinės bibliotekos jau ne tik spaudinių saugyklos, bet yra ir mokymąsi skatinančia informacine aplinka. Mokslinių tyrimų, akademiniam ir studijų kokybės užtikrinimui jos kuria elektronines kolekcijas (bibliotekas), prenumeruoja elektronines duomenų bazes. Be kiekvienai konkrečiai aukštajai mokyklai reikalingų bazių, kurios įsigyjamos iš aukštosios mokyklos lėšų, pasinaudojant Europos Sąjungos

struktūrinių fondų parama nuo 2009 m. centralizuotai, per Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos (toliau – LMBA) įgyvendinamus projektus bibliotekoms, asociacijos narėms, kurių yra 48, užsakomos tarptautinės 77 mokslinės duomenų bazės, kurias sudaro visatekstės elektroninės knygos, mokomoji medžiaga, visatekščiai moksliniai žurnalai, žodynai ir žinynai ir kt. (pilnas prenumeruojamų duomenų bazių sąrašas skelbiamas Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos internetiniame puslapyje <https://www.lmba.lt/db/16038>). Nuo 2022 m. Europos Sąjunga tokių veiklų nefinansuos, todėl kyla pavojus, kad kai kurių bazių gali tekti atsisakyti.

Tačiau dauguma mokslinių tyrimų finansuojami viešosiomis lėšomis, todėl tyrimus finansuojančios institucijos pageidauja turėti laisvą nemokamą prieigą prie mokslinių tyrimų duomenų ir publikacijų. Tai leidžia sukurtas žinias naudoti naujiems tyrimams, remti atvirus mokslinius tyrinėjimus, skatina nuomonių ir duomenų analizę įvairovę, tarpdisciplininius tyrimus, leidžia kurti naujus duomenis, padidina investicijų ir mokslinių tyrimus grąžą, skatina tyrimo rezultatų komercinį panaudojimą, leidžia į mokslą įtraukti visuomenę, priimti mokslo žiniomis ir duomenimis paremtus sprendimus ir kt. Atvira prieiga (angl. *open access*) reiškia galimybę skelbti mokslinius tyrimus ir susipažinti su jais nemokamai. Tačiau ir kuriant atvirąją prieigą tenka spręsti finansavimo klausimą.

(Pastaba – akademinės bibliotekos labai mažai (2014–2019 m. akademinės bibliotekos pateikė 14 projektų, finansavimas buvo skirtas 4-ioms) naudojami LKT projektų finansavimo galimybės. Paminėtinos tik Vilniaus universiteto biblioteka ir Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, kurios, būdamos valstybinės reikšmės bibliotekomis, rengia projektus, skirtus kultūros paveldo tyrimams ir sklaidai. Todėl tyrime mokslo ir studijų institucijų bei mokyklų bibliotekoms daugiau dėmesio nebus skirta.)

2016-ieji buvo Bibliotekų metai, jog 2013–2016 metais buvo įgyvendinamos „Bibliotekos pažangai 2“ projekto veiklos ir pan., tačiau per tuos trejus metus pagerėjo ne vienos bibliotekos infrastruktūra, buvo peržiūrėtos ir transformuotos bibliotekų erdvės, atsirado daug naujų nuotolinių paslaugų. (Visa tyrimo medžiaga: [https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/2017%20Gyventoju%20dalyvavimo%20kulturoje%20tyrimo%20ataskaita\(1\).pdf](https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/2017%20Gyventoju%20dalyvavimo%20kulturoje%20tyrimo%20ataskaita(1).pdf))

2018 m. atliktoje galimybių studijoje „Kultūros srities Lietuvos valstybės politikoje įtvirtinimo analizė bei strateginio vaidmens valstybės raidoje plėtros kryptys“ konstatuota, kad Lietuvoje yra gerai išvystytas bibliotekų tinklas, suteikiantis galimybes prieiti prie informacinių išteklių ir skaitmeninių paslaugų. Bibliotekų paslaugomis ypač aktyviai naudojasi kaimų ir mažesnių vietovių gyventojai. Lietuvos bibliotekos atranda savo platesnį visuomeninį vaidmenį. Suteikdamos erdvę visuomeniniams renginiams jos ima veikti kaip vietos bendruomenių susitikimo vietos. Vykstant sparčiai technologijų plėtrai, mažėja tradicinių bibliotekininkystės paslaugų, knygų išdavimo į namus paklausa. Augantis audiovizualinės produkcijos ir interneto turinio naudojimas dalį gyventojų atitraukia nuo skaitymo. Todėl ypač svarbu pritaikyti bibliotekų informacinių išteklių pasiūlą vietos gyventojų poreikiams. Rekomenduojama skatinti skaitymą vystant bibliotekų paslaugas ir pritaikant išteklius. Bibliotekų sektoriuje reikia susitelkti į apskričių bibliotekų paslaugų regionų bibliotekų tinklams plėtojimą bei kultūros ir švietimo sistemų bibliotekų paslaugų

integravimą. Bibliotekų informaciniai ištekliai turėtų būti vystomi atsižvelgiant į jų vietos skaitytojų poreikius. Valstybė turi užtikrinti, kad specialių poreikių turinčių socialinių grupių skaitytojų, ypač vaikų ir jaunimo, tautinių mažumų, neįgalių žmonių, poreikiai būtų patenkinti. Žmonėms, turintiems specialiųjų poreikių, pritaikytas informacinis turinys turi būti ne tik gaminamas, bet tinkamai skleidžiamas ir priimanas bibliotekose. (Visa galimybių studija <https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/KM%20Galimybiu%20studija%20GALUTINE.pdf>)

Tarptautinė rinkos ir žiniasklaidos tyrimų kompanija „Kantar“, bendradarbiaudama su Nacionaline biblioteka, 2019 m. atliko Lietuvos viešųjų bibliotekų interneto vartotojų tyrimą, kuriuo siekta išsiaiškinti, kaip bibliotekų lankytojai vertina teikiamų paslaugų kokybę, ką jie mano apie bibliotekų interneto paslaugas, kokie yra viešosios interneto prieigos vartojimo įpročiai, motyvai ir nauda vartotojams. Surinkti duomenys buvo palyginti su projekto „Bibliotekos pažangai 1“ metu atliktos viešosios interneto prieigos vartotojų apklausos duomenimis. Buvo apklausti 4 668 vyresni nei 15 metų bibliotekų paslaugų vartotojai. Tyrimo rezultatai parodė, kad Lietuvos bibliotekų teikiamas paslaugas lankytojai vertina labai gerai (bendro vertinimo vidurkis siekia 9,5 iš 10), vienodai gerai jos vertinamos tiek mieste, tiek kaime. Palankią lankytojų nuomonę apie bibliotekų veiklą rodo ir NPS (*Net Promoter Score*) indeksas, apibūdinantis lankytojų pasitenkinimo ir lojalumo lygį – bibliotekų NPS siekia 95 %. Tai reiškia, kad 93 % bibliotekų lankytojų tikrai rekomenduotų bibliotekoje apsilankyti savo šeimos nariams ar draugams ir tik 2 % būtų linkę to nerekomenduoti. NPS rodiklis yra aukštesnis kaime nei mieste, taip pat aukštesnis tarp vyresnių lankytojų. Geriausiai vertinami bibliotekų veiklos aspektai: bendra aptarnavimo kokybė ir bibliotekininkų konsultacijos, taip pat palankiai atsiliepiama apie bibliotekose organizuojamus renginius ir mokymus. Tobulintina sritis yra bibliotekų techninė įranga ir bibliotekos patalpos. Techninės įrangos kokybę prasčiau vertina kaimo bibliotekų lankytojai, kaimo vietovėse žemiau vertinama ir interneto ryšio kokybė. Bibliotekų lankytojai dažniausiai biblioteką suvokia kaip vietą, kurioje yra gera atmosfera, malonu leisti laiką ir kurioje dirba kvalifikuoti specialistai, suteikiantys profesionalią pagalbą. Naudojimasis biblioteka didžiausią įtaką turėjo lankytojų bendram gebėjimų ir asmenybės ugdymui. Šiek tiek mažiau, tačiau pakankamai nemažai bibliotekos padėjo prireikus spręsti praktines problemas ir kritiškai vertinti visuomenės pokyčius. Kritinio mąstymo ugdymui ir praktinių problemų sprendimui biblioteka labiau praverčia kaimo bibliotekų lankytojams. Nagrinėjant amžiaus nulemtus skirtumus matyti, kad bibliotekų poveikį mažiausiai linkusi pripažinti 25–34 m. amžiaus grupė. (Visas tyrimo pristatymas: https://www.lnb.lt/media/public/bibliotekininkui/atlikti-tyrimai/Biblioteku_lankytoju_tyrimas_LNB_Kantar_2019.pdf)

Kasmetinėse bibliotekų bendruomenės organizuojamose konferencijose (paminėtinos vien 2019 m. vykusios Lietuvos bibliotekininkų draugijos organizuotos konferencijos „Bibliotekų potencialas ir galimybės įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus“, „Biržiškos skaitymai – 2019. Bibliotekininko edukatoriaus vaidmenys, kompetencijos ir paslaugų perspektyvos“, Lietuvos savivaldybių asociacijos organizuota konferencija „Pokyčių evoliucija bibliotekose, (ID) ir (EI)“, Nacionalinės bibliotekos šimtmečiui skirta konferencija „Nacionalinės bibliotekos vaidmuo kultūrinės diplomatijos lauke“, IFLA metinė konferencija „Bibliotekos: dialogas pokyčiams“ (angl. *Libraries: dialogue for change*), Europos mokslinių bibliotekų asociacijos LIBER

konferencija) bibliotekinė bendruomenė kalba apie naujus iššūkius, naujų paslaugų būtinybę, naujų kompetencijų poreikį, susijusį su didžiais duomenimis, atviraisiais duomenimis, dirbtiniu intelektu, duomenų antriniu panaudojimu, analitinėmis paslaugomis, andragogika, kultūrine diplomatija, rinkodara, internetine ir socialinių medijų rinkodara, vizualine komunikacija, medijų ir informaciniu raštingumu, kritiniu mąstymu, duomenų valdymu ir analitika, atvirųjų skaitmeninių išteklių valdymu, skaitmenine leidyba, intelektinės nuosavybės apsauga.

Pasaulinė COVID-19 viruso pandemija reikalauja daugelį veiksnių peržiūrėti iš naujo. Paskelbus karantiną visame pasaulyje bibliotekų paslaugos nuolat kito ir buvo tobulinamos. Bibliotekos siūlė nuotoline paslaugas, atvėrė savo elektroninius parodų ir renginių archyvus, kūrė naujas rubrikas, organizavo dokumentų pristatymą į namus, skaitė laikraščius ir knygas telefonu. Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka kartu su šalies viešosiomis bibliotekomis aktyviai dalyvavo Robotikos mokyklos iniciatyvoje 3D spausdintuvais spausdinti apsauginius veido skydus medikams. Prie šios kampanijos prisidėjo 54-ios viešosios bibliotekos. Bibliotekos įrodė, kad jos operatyviai ir lanksčiai reaguoja į staigius pokyčius. Gerą patirtį, įgytas COVID-19 krizės metu, bibliotekos analizuoja ir apibendrina savo veiklą nepaprastoje situacijoje rezultatus, kurie neabejotinai bus naudingi ne tik krizių sąlygomis. Bibliotekų veikla turėtų būti stiprinama, išlaikant pasiteisinusius modelius ir modeliuojama naujai, atsižvelgiant į naujosios realybės – bekontaktės visuomenės, besilaikančios saugaus atstumo, – poreikius.

Neišvengiamus atsiribojimo sukeltus padarinius gali kompensuoti transformacija – lanksti, prisitaikanti prie pokyčių biblioteka, galinti išlyginti socialinius skirtumus ir skaitmenines spragas. Naujojoje realybėje bibliotekos turi galvoti apie aukštųjų technologijų ir dirbtinio intelekto panaudojimą veikloje ir maksimaliai palaikyti ryšius su piliečiais, rasti naujų būdų juos pasiekti. Dirbtinio intelekto priemonių diegimas bibliotekose, siekiant užtikrinti visuomenės saugos priemones (balso komandomis atliekama paieška bibliotekos kataloge, informacija per išmaniuosius įrenginius, robotų naudojimas), gali būti stipri paskata įtraukti bibliotekas į Europos bibliotekų darnaus vystymosi darbotvarkę.

Bibliotekų sektoriaus veikla turi stiprią socialinę misiją ir yra orientuota į socialiai jautrias visuomenės grupes. Bibliotekų veiklos perorientavimas į labiau socialinę funkciją – kultūrinė integracija, socialinė įtrauktis, technologinės naujovės ir tvarus vystymasis – reikštų bibliotekų svarbos bendruomenėms suvokimą. Taip pat bibliotekas reikėtų suvokti kaip svarbią kultūros ekosistemos dalį, per kurią galėtų būti pakartotinai skleidžiami kitų kultūros institucijų sukurti produktai – virtualūs muziejų turai, gidai, koncertai, teatrų spektakliai ir kt.

Šiuo metu bibliotekos yra būtina šalies vystymosi struktūros dalis, socialinės sąglaudos politikos komponentas. Per bibliotekų sektorių, naudojantis ir tradiciniais veiklos būdais, ir naujais veiklos modeliais, pasiekiami pažeidžiami ir vieniši asmenys. Skaitmeninė atskirtis gali būti mažinama, stiprinant bibliotekų tikslinėms kategorijoms skirtus skaitmeninio raštingumo mokymus, skatinant daugialypės terpės technologijų naudojimą. Dėl karantino dalį mokymų teko nukelti vėlesniam laikui, todėl rezultatus galėsime matyti metų pabaigoje. Taip pat itin svarbus bibliotekų dalyvavimas mokslinių tyrimų ir projektinėse veiklose.

Bibliotekų sritį papildo bibliotekų visuomeninės organizacijos (Lietuvos bibliotekinių draugija, Lietuvos akademiinių bibliotekų direktorių asociacija, Lietuvos apskričių viešųjų bibliotekų asociacija, Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacija, Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija, Lietuvos kolegijų bibliotekų asociacija, Lietuvos mokyklų bibliotekų darbuotojų asociacija), kurios pagal kompetencijas prisideda prie bibliotekų politikos formavimo, atstovauja Lietuvos bibliotekinei bendruomenei tarptautinėse organizacijose, suburia bendruomenę kultūrinėms ir socialinėms akcijoms.

3. Bibliotekų srities veiklos

Bibliotekų srities veiklas reglamentuoja LR bibliotekų įstatymas ir Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius. Bibliotekų veiklų pasirinkimui didelę įtaką daro infrastruktūrinės galimybės, kolektyvo kompetencijos ir motyvacija, vykdomi infrastruktūriniai, kultūriniai ir ugdymo projektai bei bendruomenės poreikiai.

Pagrindinės bibliotekų srities veiklos yra tokios:

- dokumentų kaupimas, tvarkymas, sisteminimas, saugojimas, skaitmeninimas, panauda ir viešinimas, bibliografavimas;
- kultūrinių ir edukacinių programų organizavimas ir kultūros plėtra;
- galimybės naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais, nepaisant informacijos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, neatsižvelgiant į autorių ar užfiksuotų žinių politinę ar ideologinę orientaciją, užtikrinimas;
- fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktų nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis visuomenės švietimui, sociokultūrinei edukacijai, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingomis paslaugomis ir informacija užtikrinimas;
- gyventojams informacijos ir viešosios interneto prieigos paslaugos;
- medijų ir skaitmeninis raštingumas;
- skaitymo skatinimas;
- kvalifikacijos tobulinimas;
- metodinė veikla;
- mokslinė veikla;
- neformalusis ugdymas;
- leidybinė veikla;
- sąrašas gali būti pildomas.

Šioje dalyje aptariamoms veikloms yra susijusios su Lietuvos kultūros tarybos finansuojamomis veiklomis bei partneryste su kitais sektoriais, kūrėjais ir menininkais.

Vykdydamos ir organizuodamos šias veiklas, bibliotekos save pozicionuoja kaip socialinių sąveikų erdvę, informacijos ir kultūros skleidėjas, atminties institucijas. Veiklų sėkmei labai svarbus bendradarbiavimas su kitais sektoriais: archyvais, muziejais, ugdymo įstaigomis, kitais socialiniais partneriais.

Kaip jau buvo minėta, viešosios bibliotekos sudaro didžiausią Lietuvos bibliotekų tinklą, taip pat vykdo daug viešinimo ir sklaidos akcijų, todėl jų veiklos yra gerai matomos. Be to, viešosios bibliotekos pateikia didžiausią dalį paraiškų Lietuvos kultūros tarybai. Viešųjų bibliotekų veiklos ataskaitų analizė parodė, kad bibliotekos bendroms veikloms su kitais sektoriais išnaudoja savo infrastruktūrą (parodų erdves, mokymo klases), turimus informacinius šaltinius, žmogiškuosius išteklius. Tarp viešųjų bibliotekų veiklų ir renginių partnerių mažai minimi archyvai kaip dokumentinio paveldo saugotojai. Bibliotekos, disponuodamos dideliais informacijos šaltiniais, naudoja savo resursus. Kadangi archyvų tinklas nėra toks platus kaip bibliotekų ar krašto muziejų, tai ir bendradarbiavimo galimybės nėra tokios didelės. Kitokia situacija dėl bendradarbiavimo su muziejais. Bibliotekos organizuoja bendrus renginius, eksponuoja muziejų parengtas parodas savo erdvėse, muziejininkai skaito paskaitas bibliotekų organizuojamuose renginiuose, muziejai teikia konsultacijas bibliotekininkams rankraštinių ir istorinių dokumentų tvarkymo klausimais, bibliotekos kartu su muziejais kuria virtualius gidus, vykdydami projektus, susijusius su krašto istorija, kultūra ir kt., bibliotekose organizuojamose vasaros stovyklose vaikai vyksta į ekskursijas į muziejus, rengia bendras edukacijas, muziejai tampa bibliotekų Abonemento fondo vartotojais. Bibliotekų veiklos ataskaitose minimi ir muziejų padovanoti, parengti bei išleisti leidiniai. Bibliotekos savo ruožtu dalyvauja *Muziejaus nakties* renginiuose. Ilgainiui, jeigu bus realizuojami ketinimai regionuose sujungti biblioteką, krašto muziejų ir kultūros centrą, neišvengiamai bibliotekų veiklos išsiplės ir bus bendradarbiaujama su minėtomis institucijomis. Pvz., Kalvarijos savivaldybės viešoji biblioteka jau 2019 m. pradėjo vykdyti muziejaus ir informacijos centro funkcijas.

Bibliotekos daug savo veiklų orientuoja į bendradarbiavimą su ugdymo įstaigomis (prie šio bendradarbiavimo prisideda ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos įgyvendinama programa „Kultūros pasas“, 65 % Lietuvos viešųjų bibliotekų ir Nacionalinė biblioteka dalyvauja šioje programoje pasiūlydamos ne po vieną edukacinę programą), socialinės globos įstaigomis ir organizacijomis, taip prisidedamos prie informacinės, kultūrinės ir socialinės atskirties mažinimo.

Dauguma bibliotekų gerą ir patrauklią infrastruktūrą išnaudoja turiningam laisvalaikui organizuoti, įvairių sričių menininkų kūrybai pristatyti. Daugiausia dėmesio skiriama kraštiečių kūrybai (dailės, skulptūros, fotografijos, kolekciniai rinkiniai, atsiminimų, poezijos ir prozos knygų pristatymai). Taip sudaromos galimybės visų kartų menininkams pristatyti savo kūrybą, o vietines bendruomenes įtraukti į meninę edukaciją. Kai minimos Lietuvai reikšmingos datos ar vyksta bibliotekoms svarbūs renginiai (pvz., naujo pastato atidarymas), randama finansinių galimybių pasikviesti ir aukšto lygio atlikėjų. Viešosios bibliotekos, teikdamos paraiškas Lietuvos kultūros tarybai, į sąmatas įtraukia ir atlikėjų honorarus, taip siekdamos pasikviesti profesionalius atlikėjus ir užtikrinti renginiams deramą lygį bei sudaryti galimybes aukšto lygio menininkų kūrybai regionuose. Visas šias veiklas bibliotekos įgyvendino arba įgyvendina per Lietuvos kultūros tarybos finansuojamas bibliotekų srities (su mažomis išimtimis) Atminties institucijų (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektus, kultūros ir meno sklaidos projektus, tarptautinio ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo projektus; Kūrybinės bendruomenių iniciatyvos: kūrybinės bendruomenių iniciatyvų projektus; Kultūros ir meno sričių

konkurso projektus; Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: projektus, skatinančius Lietuvos gyventojų pilietiškumą; Skaitymo skatinimo iniciatyvas; Tolygios kultūrinės raidos; Ugdymas kultūra: kultūros edukacijos bei vaikų ir jaunimo kultūros projektus.

Pagal veiklas ir kompetencijas ne visos bibliotekos atlieka ir organizuoja tyrimus. Kadangi tyrimai taip pat yra kelių krypčių – veiklų, paslaugų, bibliotekų fondo ar dokumentinio paveldo, – jų mastas, reikšmė ar rezultatai negali būti vertinami viena-reikšmiškai. Tyrimus atlieka Lietuvos nacionalinė biblioteka, apskričių bibliotekos, tačiau dauguma bibliotekų ataskaitose nurodė, kad jos kitų bibliotekų ar institucijų organizuojamuose tyrimuose dalyvauja. Be to, Lietuvos kultūros tarybos finansuojamų projektų analizė parodė, kad bibliotekos mažai teikia projektų tyrimams atlikti. Tai galima paaiškinti ir tuo, kad pagal kompetencijas tyrimus atlieka nacionalinė biblioteka ir apskričių bibliotekos. Galima būtų rekomenduoti bibliotekinėms asociacijoms aplikuoti į bibliotekų konkrečių paslaugų, bibliotekų darbuotojų kompetencijų, įsitraukimo į visuomenines veiklas tyrimų finansavimą. Kaip atskirą grupę galima išskirti dokumentinio, istorinio paveldo tyrimus, kurie vykdomi ne tik nacionalinėje, apskričių ar valstybinės reikšmės bibliotekose, bet ir tose viešosiose bibliotekose, kurios kaupia istorinį krašto paveldą, jį tyrinėja bei publikuoja (pvz., Anykščių L. ir S. Didžiulių viešoji biblioteka, Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka).

4. Bibliotekų srities paslaugos

Bibliotekų paslaugos yra priskiriamos viešojo sektoriaus paslaugoms. (Viešoji paslauga – tai valstybės ar savivaldybių įsteigtų specialiųjų įstaigų ir organizacijų veikla, kuria gyventojams teikiamos socialinės, švietimo, mokslo, kultūros, sporto, poilsio ir rekreacijos, komunalinės, viešojo transporto, informacinės, administracinės ir kitos teisės aktuose numatytos sąlygos). Jos neabejotinai daro poveikį šių paslaugų gavėjams – bibliotekų vartotojams. Vartotojų pasitenkinimas paslauga – tai ir pridėdami vertė, didinanti įstaigos prestižą bei pasitenkinimą vykdoma veikla. Biblioteka, kaip paslaugas teikianti organizacija, teikdamas pirmenybę savo vartotojų aptarnavimo kokybei, greitai įsitikina, kad efektyvi vartotojų aptarnavimo sistema gerina ne tik kiekybinius veiklos rodiklius, bet ir visą vidinę organizacijos sistemą padaro efektyvesnę. Vartotojų pasitenkinimas paslaugomis daro poveikį ir pačioms bendruomenėms. Bibliotekų poveikis matomas vartotojų gebėjimų, kompetencijų, požiūrio ar elgsenos pokyčiuose, atsiradusiuose dėl interakcijos su biblioteka.

Vertinant bibliotekų poveikį svarbus tarptautinis LST ISO 16439: 2016 standartas „Informacija ir dokumentavimas. Bibliotekų poveikio vertinimo metodai ir procedūros“ (tapatus ISO 16439:2014 *Information and documentation – Methods and procedures for assessing the impact of libraries*) (standarto tekstas anglų kalba). Bibliotekos paprastai gali pateikti pagrindinius kiekybinius duomenis apie savo paslaugas, veiklas ir finansinius, žmogiškuosius ir kitokius indėlius į tų paslaugų kūrimą. Visi šie duomenys paprastai skelbiami bibliotekų ataskaitose. Be kiekybinio

skaičiavimo, bibliotekos taip pat kuria priemones, skirtas paslaugų kokybei ir bibliotekų veiklos ekonomiškumui įvertinti. Siekiant įrodyti bibliotekų informacinį, kultūrinį ir socialinį vaidmenį valstybės ir bendruomenių gyvenime ir veiklose, pastaraisiais metais auga jų poreikis parodyti savo veiklų poveikį, vertę individams (bibliotekų vartotojams, skaitytojams ir lankytojams) bei parodyti savo veiklų vertę jų steigėjams ir visuomenei. Nors bibliotekos savo vertę tradiciškai suvokdavo kaip savaime suprantamą, bibliotekų vartotojai tampa techniškai labiau išprusę, todėl vis savarankiškesni, jie atranda sau patogią informacijos paieškos metodų, dažnai jiems atrodo, kad informacija internete yra nemokama ir jie gali ja laisvai naudotis. Todėl viešojoje erdvėje dažnai sulaukiama diskusijų apie kai kurių bibliotekų paslaugų, ypač informacinių, naudą ir jų poreikį. Čia ir gali kilti abejonių bibliotekas finansuojančioms institucijoms ir visuomenei apie bibliotekų naudą. Bibliotekos reaguoja į šį poreikį, kuria bei naudoja metodus, leidžiančius įrodyti jų naudą vartotojams ir visuomenei. Minėtame ISO standarte „poveikis“ yra apibrėžiamas kaip bibliotekų ir jų paslaugų daroma įtaka asmenims ir / arba visuomenei. Čia reikia skirti „poveikį“ ir „rezultatą“, nes įgyvendintas projektas ir pasiektas rezultatas dar neparodo poveikio.

Nors standartas apibrėžia daugelio bibliotekų veiklų poveikio kriterijų, rodiklių ir vertinimo galimybes, tačiau šiam tyrimui pasirinkti tik tie teiginiai, kurie reikalingi LKT finansuojamomis veiklomis įvertinti, susiję su poveikiu, kultūrinių, socialinių, informacinių paslaugų plėtra ir gerinimu, turiningo laisvalaikio organizavimu, – į tai bibliotekos daugiausia ir kreipia dėmesį.

Nors apskritai bibliotekos egzistavimo ir jos teikiamų paslaugų poveikis vertinamas kaip teigiamas ir naudingas, visuomet išlieka neigiamos įtakos galimybė; bloga patirtis apsilankymo bibliotekoje metu gali sukelti neigiamą požiūrį į bibliotekas ar jų teikiamas paslaugas. LKT finansuojami projektai svariai prisideda prie bibliotekos veiklų poveikio didinimo, nes sudaro galimybes vykdyti veiklas, kurios arba nefinansuojamos iš įstaigos biudžeto, arba finansuojamos nepakankamai.

Bibliotekos poveikis gali būti įvairus: tiesioginis arba ilgalaikis, plataus masto arba ribotas, nenumatytas arba planuotas ir leidžiantis patirti socialinio poveikio galimybę. Bibliotekos vykdomų veiklų poveikis gali būti nevienodas skirtingoms grupėms ar asmenims.

Bibliotekų poveikis suskirstomas į šias sritis:

- poveikis asmenims;
- poveikis pačiai įstaigai ar bendruomenei;
- socialinis poveikis.

Visais trimis atvejais poveikis gali būti susijęs su asmenų, grupių, institucijų ar visuomenės pokyčiais bei gali sukurti ekonominę vertę.

Laikantis nuostatos, kad paslauga yra ekonominė gėrybė, tenkinanti vartotojo poreikius, tačiau neturinti materialios formos, negalima išsaugoti, todėl dažniausiai suvartojama jos gavimo metu, teoriniame lygmenyje bibliotekų veiklas tyrinėjantys mokslininkai sutaria, kad bibliotekų ir informacijos paslaugų kokybė gali turėti daug aspektų. Kaip pagrindiniai bibliotekų paslaugų kokybės vertinimo kriterijai išskiriami:

- Paslaugos atlikimas – tai paslaugos atitikimas jos pagrindiniam tikslui ar aprašymui;
- Papildomos funkcijos – antrinės savybės, kurios papildo paslaugą, bet neapima pagrindinės paslaugos esmės;
- Patikimumas – teikiamos paslaugos nuoseklumas;
- Kokybė – paslauga atitinka veiklos ar proceso standartą;
- Tvarumas – paslauga trunka tam tikrą laiką, yra pasiteisinusi;
- Paplitimas – teikiama ir kitų, todėl pasitelkiamos kitų patirtys;
- Paslaugumas – vartotojams prieinamos pagalbos lygis;
- Estetika – vizualinis patrauklumas;
- Prieinamumas – lengva prieiga ir panaudojimas;
- Kompetencija – kompetentingas ir profesionalus personalas;
- Atsakingumas – mandagus, empatiškas, lankstus ir draugiškas personalas;
- Komunikacija – suprantamas paslaugų ir pasirinkimo variantų paaiškinimas;
- Greitis – greitas paslaugų įvykdymas;
- Siūlomų paslaugų įvairovė – gali prieštarauti kokybei, jei išteklių nepakanka visų paslaugų kokybei palaikyti;
- Suvokiamumas – priimama naudotojo nuomonė apie paslaugą.

Vertinant bibliotekų paslaugas labai svarbi suinteresuotųjų šalių, t. y. visų grupių, kurios suinteresuotos įstaigos veikimu, nuomonė. Bibliotekų srityje teoretikai išskiria šias grupes:

- Vartotojai (faktiniai ir potencialūs) – vartotojai, vertindami bibliotekos kokybę, atsižvelgia į gaunamų paslaugų patirtį, todėl jiems rūpi efektyvus paslaugų teikimas, o ne jų organizavimas. Bibliotekos vartotojams svarbu: prieiga prie informacijos; informacijos pateikimo ir gavimo būdai; paslaugų suteikimo greitis ir kokybė; geros darbo, veiklų, mokymosi sąlygos; bibliotekos darbuotojų paslaugumas ir profesionalumas; paslaugų organizavimo patikimumas.
- Finansuojančios institucijos (steigėjai) – jos suinteresuotos bibliotekos kuruojama sritimi, kuriama pridėtine verte ir ekonomiškumu. Todėl steigėjams rūpi aiškus bibliotekos veiklų planavimas ir efektyvus jų organizavimas; vartotojų pasitenkinimas rezultatais; efektyvus bendradarbiavimas su kitomis institucijomis; aukšta įstaigos reputacija; kaip įgyvendinami politiniai valstybės tikslai – valstybės ilgalaikės raidos strategijos.

Galima išskirti ir daugiau grupių, tačiau šiam tyrimui jos nėra aktualios (pvz., bibliotekų darbuotojai).

Bibliotekų teikiamų paslaugų spektras labai platus. Daugiausia jis priklauso nuo bibliotekos statuso, veiklos tikslų, turimos infrastruktūros, bendruomenės poreikių bibliotekos personalo kūrybiškumo. Bibliotekų teikiamos paslaugos gali būti mokamos arba nemokamos. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija yra patvirtinusi bibliotekų mokamų paslaugų sąrašą, pagal kurį bibliotekos turi teisę imti atlygį už šias paslaugas:

1. Vartotojo pažymėjimo išdavimas;
2. Dokumentų kopijavimas, skenavimas ir spausdinimas, leidimas juos viešai publikuoti;

3. Bibliografinių sąrašų ir rodyklių sudarymas bei redagavimas pagal individualią užklausą;
4. Analitinės informacijos rengimas;
5. Atrankinės informacijos paslaugų teikimas pagal užsakymą;
6. Bibliotekų misiją atitinkančių mokymo programų ir kursų rengimas;
7. Specialistų stažuotės bibliotekoje;
8. Konsultacijos ir ekspertizės bibliotekų veiklos klausimais;
9. Dokumentų parsisiuntimas iš kitų bibliotekų per tarpbibliotekinį ir tarptautinį tarpbibliotekinį abonementą;
10. Dokumentų pristatymas į namus, įstaigas ar organizacijas pagal užsakymą;
11. Ilgalaikio ir trumpalaikio materialiojo turto nuoma;
12. Seminarų, konferencijų, parodų ir kitų renginių organizavimo ir aptarnavimo paslaugos;
13. Gidų ir ekskursijų vadovų paslaugos;
14. Leidybos paslaugos;
15. Leidybinės, suvenyrinės produkcijos platinimas;
16. Tarptautinių standartinių leidinio numerių suteikimo, brūkšninių kodų skaičiavimo ir serialinio leidinio perregistravimo kitam leidėjui paslaugos;
17. Tiesioginių transliacijų internetu paslaugos;
18. Leidimas fotografuoti ir / ar filmuoti bibliotekos patalpose bei jos teritorijoje komerciniais tikslais;
19. Garso ir vaizdo įrašymo, redagavimo, suvedimo ir restauravimo paslaugos;
20. Dokumentų įrišimas, perrišimas, restauravimas ir laminavimas;
21. Paslaugos, susijusios su fizinių ir juridinių asmenų komercine veikla ar jos reklama bibliotekos patalpose bei jos teritorijoje.

Bibliotekos, vadovaudamosi šiuo įsakymu, gali paslaugas išskaidyti arba pritaikyti savo sąlygoms. Pavyzdys gali būti Nacionalinės bibliotekos mokamų paslaugų išplėtimas. (<https://www.lnb.lt/paslaugos/lankytojui/mokamos-paslaugos>)

Visos kitos bibliotekų teikiamos paslaugos yra nemokamos.

Didžiausią paslaugų spektrą siūlo Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Tai sąlygoja Nacionalinės bibliotekos statusas ir vykdomos funkcijos. Nacionalinės bibliotekos interneto svetainėje skelbiamas paslaugas tikslingiausia sisteminti pagal tikslines auditorijas: lankytojams, leidėjams ir bibliotekininkams bei naudojimosi Nacionalinės bibliotekos erdvėmis ir produktais paslaugas. 2016 metais po renovacijos atsidariusi Nacionalinė biblioteka labai išplėtė lankytojams skirtų paslaugų pasiūlą, pritaikydama erdves, naujas darbuotojų kompetencijas ir kūrybingumą. Paslaugoms priskiriamos ir skaityklos, tyrimų centrai, susitikimų kambariai, kūrybinės erdvės, dirbtuvės PATS SAU, Bendradarbystės erdvė, vaikų užimtumo centras „Žaisloteka“, kuriose bibliotekos lankytojai gali gauti kitas paslaugas: naudotis informacijos šaltiniais, gauti reikiamą informaciją, vykdyti mokslinius tyrimus, turiningai leisti laisvalaikį, kurti, rengti susitikimus, dalyvauti knygų pristatymuose, filmų peržiūrose, edukacinėse programose, konsultacijose ir mokymuose.

Nacionalinė biblioteka, vykdydama savo funkcijas, teikia paslaugas leidėjams, t. y. vykdo registraciją ISBN (tarptautinis standartinis knygos numeris) ir ISMN (tarptautinis standartinis muzikos leidinio numeris), ISSN (tarptautinis standartinis

serialinio leidinio numeris) Lietuvos agentūrose, teikia Lietuvos spaudos statistikos duomenis, informaciją apie teisės aktus ir norminius dokumentus, privalomojo egzemplioriaus pristatymą bei rengia ir nuolat atnaujina leidėjams naudingų nuorodų sąrašą.

Nacionalinė biblioteka, vykdydama Lietuvos bibliotekų metodinio centro funkciją, siūlo didelį spektrą paslaugų Lietuvos bibliotekoms, t. y.:

- teikia bibliotekų statistikos paslaugą (teikia bibliotekų statistinius duomenis, skelbia savivaldybių viešųjų bibliotekų ataskaitas, informuoja apie bibliotekinių statistinių ataskaitų teikimo tvarką);
- siūlo profesinę edukaciją ir konsultacijas (skelbia konsultantų kontaktus bei siūlomas profesines edukacijas);
- informuoja apie norminius ir teisės dokumentus (LR teisės aktus, Lietuvos standartus, IFLA standartus ir gaires, kitų tarptautinių organizacijų dokumentus, bibliotekininkystės, knygotyros ir informacijos mokslų terminų žodynus bei enciklopedijas);
- informuoja apie nenustatytų teisių turėtojų kūrinių nustatymą ir specialios duomenų bazės naudojimą;
- atlieka tyrimus (aktualiausias „Lietuvos viešųjų bibliotekų interneto vartotojų tyrimas“; daugiau apie jį kituose skyriuose);
- skelbia rekomendacijas (pvz., Bibliotekų sektoriaus darbo karantino bei jo švelninimo sąlygomis rekomendacijos).

Kaip atskira paslaugos grupė įvardijama „Parodos ir renginiai“, kuri apima tiek parodų ir renginių organizavimo sąlygas ir taisykles, tiek pačios bibliotekos sukurtus produktus.

Daugelį šių paslaugų jas pritaikydamos lokalioms sąlygoms, bendruomenių poreikiams. Vieningos bibliotekų siūlomų paslaugų klasifikacijos išskirti negalima, kiekviena biblioteka pasirenka sau aktualią sistemą. Susipažinus su įvairių tipų bibliotekų siūlomomis paslaugomis ir bandant jas susisteminti matoma, kad:

- teikiamos paslaugos, susijusios su bibliotekų leidinių fondais, bibliotekų informacinėmis sistemomis ir paslaugomis (naudotis bibliotekų katalogais, skolintis bibliotekų leidinius, naudotis Tarpbibliotekinio abonemento (TBA) ir Tarptautinio tarpbibliotekinio abonemento (TTBA) paslaugomis, savitarnos leidinių išdavimo bei grąžinimo paslauga, knygomato paslauga, susisteminta kraštotyrine medžiaga, informacijos rinkimu duomenų bazėse ir portaluose (pvz., epaveldas.lt), leidiniais mainams, literatūros sąrašų rašto darbams sudarymu, mobiliosiomis paslaugomis – knygų išvežiojimu į namus pagal užsakymus bei bibliobusais);
- teikiamos paslaugos, susijusios su bibliotekų patalpų ir įrangos panauda (patalpų nuoma, interneto prieiga, įrašų studijų paslauga, skenavimo paslauga, dokumentų kopijavimas, elektroninių dokumentų spausdinimas (pastarosios gali būti savitarnos arba teikiamos bibliotekos darbuotojų), kvietimų ir afišų maketavimas renginiams, vykstantiems bibliotekos);

- patalpose, fizinių ir juridinių asmenų užsakymu, dokumentų iki A4 formato įrišimas naudojant standartinę dengiamąją dangą kietu viršeliu, dokumentų įrišimas spirale, laminavimas, virtualios realybės priemonių naudojimas);
- edukacinės paslaugos, tobulėjimą ir kūrybiškumą skatinančios paslaugos (mokymai, stalo žaidimai, bibliotekų sukurti virtualūs produktai (leidiniai, žaidimai), ekskursijos bibliotekoje);
- kitos paslaugos: pvz., reklama.

Plečiantis techninėms galimybėms ir skaitmeninės visuomenės poreikiams, bibliotekos teikia vis daugiau nuotolinių paslaugų. Bibliotekos, atliepdamos šiuolaikinės visuomenės, vis daugiau skaitmeninių paslaugų reikalaujančios ir priimančios, poreikius, plėsdamos ir tobulindamos savo infrastruktūras, teikia nuotolines paslaugas. Plačiąja prasme Lietuvos bibliotekų lauke nuotolinėmis paslaugomis laikoma *Interaktyvi biblioteka* (ibiblioteka.lt), kurioje galima skaityti daugiau kaip 2 000 lietuviškų visateksčių el. knygų, *Prenumeruojami el. ištekliai* – duomenų bazės (tarpautinės ir lietuviškos), *Virtualus kultūros paveldas* (epaveldas.lt) – prieiga prie Lietuvos kultūros paveldo. Prie nuotolinių paslaugų priskiriamos ir galimybės nuotoliniu būdu užsiregistruoti į bibliotekas, įgyti skaitytojo pažymėjimą, užsisakyti leidinius, gauti reikiamą informaciją per paslaugą „Klausk bibliotekininko“, edukaciją, įdomios dalykinės, pramoginės, lavinamosios ir mokomosios informacijos gauti „Youtube“ kanalais.

Nuotolinių paslaugų kiekybinė ir kokybinė įvairovė naudojant ir skleidžiant turinį išsiplėtė karantino sąlygomis.

Specifinių paslaugų poreikių turi tos bibliotekos, kurios ne tik specializuojasi, bet ir teikia paslaugas regos klausos ar skaitymo sutrikimus turintiems asmenims. Taip pritaikomos specialiosios priemonės ir metodikos. Daugiausia tokių paslaugų teikia Lietuvos aklųjų biblioteka. (<https://www.labiblioteka.lt/>)

Atliepiančios dalies visuomenės, turinčios kitokių sutrikimų, poreikius Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje buvo organizuoti edukaciniai užsiėmimai „Sensoriniai skaitymai“, į kuriuos buvo kviečiami vaikai, turintys autizmo spektro sutrikimų.

Bibliotekos, siekdamos išlikti konkurencingos ir gyvybingos, turi sekti pasaulines tendencijas, visuomenės poreikius ir siūlyti atitinkamas sąlygas. Prie inovatyvių veiklų kūrimo prisideda bibliotekų vykdoma projektinė veikla. Bibliotekos jau sukaupe didelę šios veiklos patirtį, ši veikla yra pripažinta ir aktuali, ji suteikia bibliotekoms ne tik naujų galimybių plėsti paslaugų paketą, bet ir atskleisti savo potencialą rinkos ekonomikoje. Kaip gerąją praktiką galima nurodyti Utenos A. ir M. Miškinų bibliotekoje įkurtą Šeimos skaitmeninių paslaugų centrą (<http://www.uvb.lt/lt/paslaugos/seimos-skaitmeniniu-veiklu-centras>); „Medijų erdvė“ Marijampolės P. Kriaučiūno viešojoje bibliotekoje (<http://www.marvb.lt/vaikams-ir-jaunimui/mediju-erdve>), Nacionalinės bibliotekos Dirbtuves „Pats sau“ (<https://www.lnb.lt/paslaugos/lankytojui/dirbtuves-pats-sau>).

5. Teisės aktai, reglamentuojantys bibliotekų sritį, sąrašas

Svarbiausias Lietuvos Respublikos įstatymas, reglamentuojantis bibliotekų sritį, – LR bibliotekų įstatymas (1995 m. birželio 6 d. Nr. I-920), kuris nustato bibliotekų veiklos valstybinį valdymą, bibliotekų sistemą, bibliotekų fondo sudarymo tvarką, šio fondo struktūrą ir jo apsaugą.

Šis įstatymas numato, kad **bibliotekų veiklos** yra dokumentų kaupimas, tvarkymas, sisteminimas, saugojimas, skaitmeninimas, panauda ir viešinimas, bibliografavimas, kultūrinių ir edukacinių programų organizavimas ir kultūros plėtra, galimybės naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais, nepaisant informacijos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, neatsižvelgiant į autorių ar užfiksuotų žinių politinę ar ideologinę orientaciją, užtikrinimas; fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktu nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis visuomenės švietimui, sociokultūrinei edukacijai, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingomis paslaugomis ir informacija užtikrinimas. Bibliotekų įstatymas išskiria viešąsias bibliotekas – visiems vartotojams prieinamas bibliotekas, kaupiančias ir saugančias universalų teritorijos (apskritis, savivaldybės), kurioje jos veikia, bendruomenės poreikius tenkinantį dokumentų fondą, teikiančias gyventojams informacijos ir viešosios interneto prieigos paslaugas, vykdančias kraštotyros, sociokultūrinės edukacijos, skaitymo skatinimo, informacinio raštingumo ir kitas su bibliotekų veikla susijusias neformaliojo švietimo programas ir projektus.

Lietuvos bibliotekų sistemą sudaro: 1) Lietuvos nacionalinė biblioteka; 2) apskričių viešosios bibliotekos; 3) savivaldybių viešosios bibliotekos; 4) mokslo ir studijų institucijų bibliotekos; 5) mokyklų (išskyrus aukštąsias) bibliotekos; 6) specialiosios bibliotekos; 7) kitos bibliotekos.

Bibliotekos, kuriose sukauptas rašto ir kultūros paveldas, turi išskirtinę reikšmę mokslui, švietimui, kultūrai ir šalies ūkiui, jos yra valstybinės reikšmės bibliotekos. Pagal savininko teises ir pareigas įgyvendindamos institucijos patvirtintus nuostatus, šios bibliotekos atlieka atitinkamos srities bibliotekų veiklos koordinavimo bei metodinės pagalbos funkcijas ir vykdo kultūrinės plėtros per mokslinius tyrimus veiklą. Valstybinės reikšmės bibliotekos statusas suteikiamas ir atšaukiamas Bibliotekų įstatymu.

Valstybinės reikšmės bibliotekos yra: 1) Lietuvos aklujų biblioteka; 2) Lietuvos medicinos biblioteka; 3) Lietuvos mokslų akademijos biblioteka; 4) Vilniaus universiteto biblioteka.

Pagal LR bibliotekų įstatymą, didžiausias veiklų spektras suteiktas Nacionalinei bibliotekai (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka). Ji kaupia ir saugo Lietuvoje ir užsienyje publikuotus lituanistinius dokumentus, vykdo bibliografinę apskaitą; kaupia ir saugo šalies mokslui, švietimui, kultūrai ir ūkiui reikalingus Lietuvos ir užsienio šalių dokumentus; kaupia ir saugo nacionalinį publikuotų dokumentų archyvinį fondą; atlieka šalies universalaus tarpžinybinio depozitoriumo funkcijas; rengia ir leidžia Lietuvos valstybinę einamąją ir nacionalinę retrospektyviąją

bibliografiją, įvairių mokslo sričių bibliografines rodykles, sudaro suvestinius katalogus ir duomenų bazines; atlieka Lietuvoje publikuotų dokumentų tarptautinę standartinę numeraciją (ISBN, ISSN, ISMN); kontroliuoja privalomųjų nemokamų dokumentų egzempliorių pateikimą nacionaliniam publikuotų dokumentų archyviniam fondui ir bibliotekoms; dalyvauja rengiant bibliotekų, dokumentavimo ir informacijos, bibliografavimo ir referavimo, archyvų ir dokumentų, informacijos mokslų ir leidybos sričių Lietuvos ir tarptautinių standartų projektus, nustatyta tvarka rengia ir teikia kultūros ministru tvirtinti teisės aktų projektus, nustatančius privalomą šių sričių Lietuvos standartų taikymą bibliotekų veikloje, ir kontroliuoja, kaip taikomi Lietuvos standartai; atlieka Lietuvoje publikuotų dokumentų statistinę apskaitą; aptarnauja vartotojus; atlieka parlamentinės bibliotekos funkciją: tenkina Seimo ir Vyriausybės, kitų valstybės valdžios, valdymo institucijų ar jų valstybės tarnautojų, atliekančių tarnybines funkcijas, informacines reikmes, kaupia ir tvarko tam reikiamus dokumentus bei kitą informaciją; atlieka šalies ir tarptautinio tarpbibliotekinio abonemento centro funkcijas; teikia metodinę pagalbą Lietuvos bibliotekoms; kaupia ir analizuoja Lietuvos bibliotekų veiklos statistinius duomenis; kuria ir diegia Lietuvos integralią bibliotekų informacijos sistemą (LIBIS); atlieka kitas bibliotekos nuostatuose apibrėžtas funkcijas.

Pagal hierarchinį lygį po Nacionalinės bibliotekos eina apskričių viešosios bibliotekos. Tai biudžetinės įstaigos, kurių savininkė yra valstybė, jos savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija. Kultūros ministerija nustato apskričių viešųjų bibliotekų veiklos teritoriją apskrityse (toliau – nustatyta teritorija), suderinusi su šioje teritorijoje veikiančių savivaldybių tarybomis. Šios bibliotekos yra nustatytose teritorijose veikiančių bibliotekų veiklos tyrimo, koordinavimo, metodinės pagalbos, bibliotekininkų kvalifikacijos kėlimo, tarpbibliotekinio skolinimo paslaugų, bibliografijos, kraštotyros ir informacijos centrai, kurie užtikrina valstybinių bibliotekininkystės plėtros programų vykdymą, aptarnauja vartotojus, suteikia galimybių tenkinti kultūros, savišvietos ir švietimo poreikius, ugdyti etnografinių regionų tradicijas, didinti kultūros ir meno paslaugų sklaidą, be to, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka gali būti pripažinta, kad apskrities viešoji biblioteka atlieka mokslinius tyrimus ir eksperimentinę (socialinę, kultūrinę) plėtrą. Jos kaupia ir saugo nustatytos teritorijos poreikius tenkinantį universalų dokumentų fondą, dalyvauja sudarant Lietuvos bibliotekų fondą ir kuriant bibliotekų informacijos sistemą. Apskrities viešoji biblioteka gali vykdyti Kultūros ministerijos nustatytas nacionalinio lygmens bibliotekų veiklos funkcijas. Šiuo metu veikia 5 apskričių bibliotekos, jos dalį savo funkcijų atlieka teikdamos metodinę pagalbą priskirtoms regioninėms savivaldybių bibliotekoms. Tai Vilniaus apskrities A. Mickevičiaus viešoji biblioteka (Vilniaus ir Alytaus apskričių savivaldybių viešosios bibliotekos), Kauno apskrities viešoji biblioteka (Kauno ir Marijampolės apskričių savivaldybių viešosios bibliotekos), Klaipėdos apskrities I. Simonaitytės viešoji biblioteka (Klaipėdos ir Tauragės apskričių savivaldybių viešosios bibliotekos), Panevėžio apskrities G. Petkevičaitė-Bitės viešoji biblioteka (Panevėžio ir Utenos apskričių savivaldybių viešosios bibliotekos), Šiaulių apskrities P. Višinskio viešoji biblioteka (Šiaulių ir Telšių apskričių savivaldybių viešosios bibliotekos).

Savivaldybės viešosios bibliotekos yra biudžetinės įstaigos. Jų savininkės yra savivaldybės. Savivaldybės viešosios bibliotekos kaupia ir saugo savivaldybės poreikius tenkinantį universalų dokumentų fondą, aptarnauja vartotojus, dalyvauja formuojant Lietuvos bibliotekų fondą ir kuriant bibliotekų informacijos sistemą. Įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka gali būti pripažinta, kad savivaldybės viešoji biblioteka atlieka mokslinius tyrimus ir eksperimentinę (socialinę, kultūrinę) plėtrą. Kiekvienoje savivaldybėje turi būti įsteigta savivaldybės viešoji biblioteka, gali būti steigiami savivaldybės viešosios bibliotekos filialai ir įkuriami struktūriniai teritoriniai padaliniai miesto mikrorajonuose, miesteliuose ir (arba) kaimuose, taip pat teritoriniai padaliniai, aptarnaujantys vaikus ar kitas vartotojų grupes, taip pat mobiliosios bibliotekos. Mieste, kuriame yra miesto ir rajono savivaldybių bibliotekos, miesto ir rajono savivaldybių susitarimu gali veikti viena biblioteka, aptarnaujanti miesto ir rajono gyventojus, taip pat savivaldybės viešoji biblioteka savivaldybės tarybos sprendimu gali aptarnauti bendrojo ugdymo mokyklą. Tokiu atveju savivaldybės viešoji biblioteka ir bendrojo ugdymo mokykla sudaro jungtinės veiklos (asociacijos) sutartį. Savivaldybės viešoji biblioteka savo veiklos nuostatų nustatyta tvarka teikia metodinę pagalbą savivaldybės teritorijoje esančioms bibliotekoms.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai pavaldžios mokslo ir studijų institucijų bibliotekos. Aukštosios mokyklos ir mokslinių tyrimų institutai gali vykdyti bibliotekų veiklą. Aukštųjų mokyklų bibliotekos kaupia ir saugo dokumentų fondą, garantuojantį galimybę mokyklai įgyvendinti mokslo ir studijų tikslus, tobulinti dėstytojų kvalifikaciją, o mokslinių tyrimų institutų bibliotekos kaupia ir saugo dokumentų fondą, kuris tenkina mokslinių tyrimų instituto poreikius naudotis dokumentais ir informacija. Visos šios bibliotekos aptarnauja vartotojus ir dalyvauja sudarant Lietuvos bibliotekų fondą bei kuriant bibliotekų informacijos sistemą. Šiai ministerijai pavaldžios ir mokyklų bibliotekos, kurios yra mokyklos struktūrinis padalinys, kuriame aptarnaujama mokyklos bendruomenė. Valstybinėje ir savivaldybės mokykloje (išskyrus aukštąsias) turi veikti mokyklos biblioteka arba mokyklos savininkų teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija bibliotekų (pvz., savivaldybės viešoji biblioteka). Metodinę pagalbą mokyklų bibliotekoms teikia apskričių ir savivaldybių viešosios bibliotekos.

Kiti teisės aktai, reglamentuojantys bibliotekų veiklą, strateginį planavimą, biudžeto formavimą ir kt.

1. Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymas. 1995 m. gruodžio 5 d., Nr. I-1113;
2. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas. 1996 m. sausio 23 d., Nr. I-1179;
3. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. 1994 m. gruodžio 22 d., Nr. I-733;
4. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. 1999 m. gegužės 18 d., Nr. VIII-1185;
5. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. 1996 m. birželio 11 d.;
6. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. 1996 m. birželio 11 d., Nr. I-1374;

7. Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas. 1999 m. rugsėjo 21 d., Nr. VIII-1328;
8. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas. 1990 m. liepos 30 d., Nr. I-430;
9. Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas. 2007 birželio 26 d., Nr. X-1212;
10. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo, ir disponavimo juo įstatymas. 2014 m. kovo 25 d., Nr. XII-802;
11. Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas. 2002 m. gruodžio 10 d., Nr. IX-1253;
12. Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas. 2001 m. lapkričio 6 d., IX-574;
13. Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. 1999 m. gruodžio 23 d., Nr. VIII-1509;
14. Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas. 1998 m. birželio 30 d., Nr. VIII-822;
15. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. 1996 m. rugpjūčio 13 d., Nr. I-1491;
16. Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymas. 2002 m. gruodžio 5 d., Nr. IX-1225;
17. Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymas. 1995 m. gruodžio 5 d., Nr. I-1115;
18. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. 1996 m. liepos 2 d., Nr. I-1418;
19. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymas. 2017 m. sausio 17 d., Nr. XIII-198;

Bibliotekų veiklas reglamentuoja beveik 30 LR Vyriausybės nutarimų kultūros politikos, nacionalinės pažangos programos tvirtinimo, strateginio planavimo, kultūros paveldo apsaugos ir skaitmeninimo bei kitais klausimais.

LR kultūros ministro įsakymai reglamentuoja valstybės programas:

1. Bibliotekų plėtros strategines kryptis 2016–2022 metams. 2016 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. IV-344;
2. Kultūros objektų aktualizavimo 2014–2020 metų programos patvirtinimas. 2015 m. birželio 8 d. įsakymas Nr. IV-373;
3. Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programos įgyvendinimo priemonių 2016–2018 metų plano patvirtinimas. 2015 m. lapkričio 10 d. įsakymas Nr. IV-758;
4. Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programos įgyvendinimo 2020 metais veiksmų plano patvirtinimas. 2020 m. sausio 24 d. įsakymas Nr. IV-42;
5. Skaitmeninio kultūros paveldo aktualinimo ir išsaugojimo 2015–2020 metų programos patvirtinimas. 2015 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. IV-153;
6. Kultūros ir kūrybinių industrijų politikos 2015–2020 metų plėtros kryptių patvirtinimas. 2015 m. liepos 31 d. įsakymas Nr. IV-524;

7. Regionų kultūros plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimas. 2011 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. IV- 639;
8. Etninės kultūros plėtros valstybinės 2010–2014 metų programos patvirtinimas. 2010 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. IV-363;
9. Etninės kultūros plėtros 2015–2018 metų veiksmų plano patvirtinimas. 2015 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. IV-500;
10. Nacionalinės literatūros programos patvirtinimas. 2014 m. vasario 26 d. įsakymas Nr. IV-130;
11. Skaitymo skatinimo 2019–2024 metų programos ir Skaitymo skatinimo programos 2019–2021 metų veiksmų plano patvirtinimas. 2018 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. IV-746/V-834;
12. Kultūros paveldo skaitmeninimo stebėsenos tvarkos aprašo ir Kultūros paveldo skaitmeninimo stebėsenos statistikos ataskaitos formos patvirtinimas. 2016 m. rugsėjo 8 d. įsakymas Nr. IV-702.

Kiti LR kultūros ministro įsakymai reglamentuoja bibliotekų veiklos norminius dokumentus ir standartus, apskaitos ir ataskaitų formas, fondų nuostatus, dokumentų ir duomenų bazių centralizuotą prenumeratą, naudojimosi bibliotekomis tvarkas, autorių teisę, valdymą, kompetencijų tobulinimą, atestavimą ir apmokėjimą, tarybų veiklas, valstybės pagalbos kultūros sektoriui ir projektų finansavimą, apdovanojimus, asmens duomenų tvarkymą, kultūros paso veiklų organizavimą ir finansavimą.

Išsamų Lietuvos teisės aktų sąrašą galima rasti čia: <https://www.lnb.lt/paslaugos/bibliotekoms/norminiai-ir-teises-dokumentai-bibliotekininkui/lr-teises-aktai>.

Savo veiklose bibliotekos vadovaujasi tarptautinės organizacijos IFLA (Tarptautinė bibliotekų asociacijų ir institucijų federacija) standartais ir gairėmis. Kadangi tai profesinė organizacija, bendradarbiaujanti su UNESCO, suprantama, kad dauguma jos standartų, gairių ir rekomendacijų lemia su bibliotekų funkcijų vykdymu susijusius svarbius klausimus, nurodo kryptis ir inovacijas katalogavimo, formatų taikymo, fondų formavimo, privalomojo egzemplioriaus reguliavimo, bibliotekų paslaugų daugiakultūrėms bendruomenėms, lengvai skaitomos medžiagos, reikalingos įvairaus laipsnio skaitymo negalią turintiems žmonėms gaires, bibliotekų statistikos, kultūros paveldo išsaugojimo, integruotų skaitmeninių sistemų projektavimo ir kūrimo, elektroninių išteklių kaupimo ir tvarkymo bei kitus klausimus. Išsamų aktualių IFLA rekomendacijų sąrašą gali rasti <https://www.lnb.lt/paslaugos/bibliotekoms/norminiai-ir-teises-dokumentai-bibliotekininkui/ifla-standartai-ir-gaires>.

Tarp kitų tarptautinių organizacijų rekomendacijų ir gairių paminėtinos:

Bibliotekose vykstančius procesus, veiklas bei procedūras ir bibliografinių įrašų kūrimą, statistinių duomenų apdorojimą reglamentuoja per 80 tarptautinių standartų (ISO). Tai iš Tarptautinės standartizacijos organizacijos (ISO) bei iš Europos standartizacijos komiteto (CEN) perimti standartai. Šiam tyrimui aktualus LST ISO 16439: 2016 standartas „Informacija ir dokumentavimas. Bibliotekų poveikio vertinimo metodai ir procedūros (tapatus ISO 16439:2014 *Information and documentation – Methods and procedures for assessing the impact of libraries*) (standarto tekstas anglų kalba)“. Šis standartas apibrėžia terminus, susijusius su bibliotekų poveikio vertinimu, ir apibūdina tokio vertinimo metodus. Standarto prieduose pateikiami

poveikio tyrimų pavyzdžiai, patariama, kokius metodus pasirinkti, ir apibūdinamas bibliotekų poveikio vertinimas kaip platesnio institucinio ir organizacinio vertinimo dalis. Standarte pateikiamos 77 terminų apibrėžtys.

2014–2019 m. bibliotekos, bibliotekinės asociacijos, viešosios įstaigos ir kiti juridiniai asmenys, kurie pagal Lietuvos kultūros tarybos (toliau – LKT) veiklą reglamentuojančius dokumentus, turi teisę teikti paraiškas, LKT pateikė 1 959 paraiškas pagal 32 kultūros programas, pasirinkusios bibliotekų sritį. 2014–2019 m. LKT iš viso buvo pateikta 35 052 projektų paraiškos.

Vertinant LKT Kultūros ir meno sričiai „Bibliotekos“ pateiktų paraiškų rodiklius ir gautą finansavimą, laikytasi LR bibliotekų įstatyme įvardytos Lietuvos bibliotekų klasifikacijos:

1. Lietuvos nacionalinė biblioteka;
2. apskričių viešosios bibliotekos;
3. savivaldybių viešosios bibliotekos;
4. mokslo ir studijų institucijų bibliotekos;
5. mokyklų (išskyrus aukštąsias) bibliotekos
6. specialiosios bibliotekos;
7. kitos bibliotekos.

Išanalizavus LKT pateiktus duomenis matyti, kad projektų paraiškų LKT neteikė specialiosios ir kitos bibliotekos. Galima teigti, kad Atminties institucijų programos konkursuose specialiosios ir kitos bibliotekos nedalyvavo dėl nustatytų programos finansavimo sąlygų, kurios numato tik nacionalinių, valstybinės reikšmės ir viešųjų biblioteka ar profesinių asociacijų dalyvavimą finansavimo konkursuose. Kitų programų ir sričių konkursuose specialiosios ir kitos bibliotekos paraiškų neteikė dėl mažų tokių bibliotekų vadybinių ir infrastruktūrinių pajėgumų.

Pagal paraiškų teikimo duomenis, mokslo ar ugdymo įstaigų bibliotekų paraiškų teikėjos buvo mokslo ir studijų institucijos arba mokyklos, kai šių institucijų bibliotekos neturi juridinio asmens statuso.

Kaip atskira vertinamoji grupė išskirta valstybinės reikšmės bibliotekos, kuriose sukauptas rašto ir kultūros paveldas turi išskirtinę reikšmę mokslui, švietimui, kultūrai ir šalies ūkiui. Tai valstybinės reikšmės bibliotekos. Pagal steigėjo patvirtintus nuostatus, šios bibliotekos atlieka atitinkamos srities bibliotekų veiklos koordinavimo ir metodinės pagalbos funkcijas. Valstybinės reikšmės bibliotekos yra:

1. Lietuvos aklių biblioteka;
2. Lietuvos medicinos biblioteka;
3. Lietuvos mokslų akademijos biblioteka;
4. Lietuvos technikos biblioteka;
5. Vilniaus universiteto biblioteka.

Įvertinus LKT pateiktus duomenis matyti, kad projektų paraiškų LKT neteikė Lietuvos medicinos biblioteka ir Lietuvos technikos biblioteka, kuri 2017 m. buvo sujungta į Generolo Jono Žemaičio karo akademijos biblioteką.

Į rodiklius įtraukti ir bibliotekinių asociacijų projektų paraiškų duomenys.

Palyginimui pateikiama kultūros sričių „Archyvai“, „Bibliotekos“, „Muziejai“ pateiktų paraiškų ir gavusių LKT finansavimą projektų duomenys, kurie rodo bibliotekų pateiktų paraiškų santykį su kitų atminties institucijų aktyvumu.

1 lentelė. Kultūros sričių „Archyvai“, „Bibliotekos“, „Muziejai“ 2014–2019 duomenų lyginamieji duomenys.

Kultūros ir meno programos	Kultūros sritys					
	Archyvai		Bibliotekos		Muziejai	
	Pateikta paraiškų	Skirtas finansavimas	Pateikta paraiškų	Skirtas finansavimas	Pateikta paraiškų	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektai	4	2	161	69	109	33
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): inovatyvių paslaugų kūrimas	26	3	204	110	363	130
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros ir meno sklaida	19	9	35	16	190	120
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros vertybių išsigijimas	0	0	1	1	61	53
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros vertybių restauravimas	13	6	7	3	130	109
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros vertybių restauravimas ir tyrimai	4	2	1	1	40	20
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): Lietuvos arba lietuvių kilmės menininkų šiuolaikinio vizualaus meno ar dizaino darbų, sukurtų po 1990 m., išsigijimo projektai	0	0	0	0	5	5
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): Lietuvos ir jos kultūros istorijai svarbių kilnojimų kultūros vertybių išsigijimo projektai	0	0	0	0	12	11
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	5	3	28	19	50	31
Etninė kultūra	1	0	2	1	5	1
Etninė kultūra ir kultūros paveldas: etninė kultūra ir nematerialus kultūros paveldas	0	0	2	0	13	2
Etninė kultūra ir kultūros paveldas: kultūros paveldo projektai	0	0	7	4	25	7
Humanitarinės literatūros leidyba	1	1	1	0	7	1
Kultūros ir kūrybinės industrijos	0	0	0	0	1	0
Kultūros ir meno sričių konkursas	14	10	373	180	607	25
Kultūros tyrimai	0	0	3	2	0	0
Kūrybinė veikla ir autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga: kūrybinė veikla	1	1	0	0	0	0
Kūrybinės bendruomenių iniciatyvos: kūrybinės bendruomenių iniciatyvos	0	0	12	7	0	0
Kvalifikacijos kėlimas	4	0	35	22	18	11
Lietuvos tremtinių ir politinių kalinių kapų ir palaidojimo vietas žyminčių paminklų tvarkymas	0	0	0	0	1	0
Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetis	7	3	38	3	38	8
Medijų ir informacinio raštingumo skatinimo projektai	0	0	38	18	0	0

Kultūros ir meno programos	Kultūros sritys					
	Archyvai		Bibliotekos		Muziejai	
	Pateikta paraiškų	Skirtas finansavimas	Pateikta paraiškų	Skirtas finansavimas	Pateikta paraiškų	Skirtas finansavimas
Menas žmogaus gerovei	0	0	34	4	8	1
Mégėjų menas	0	0	1	0	3	0
Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje	0	0	1	1	0	0
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: kultūros paveldo sugražinimas	10	7	0	0	14	10
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą	3	2	26	11	29	11
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: valstybinės reikšmės renginiai	0	0	9	4	3	2
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	0	0	279	112	3	2
Skaitmeninių kultūros objektų sklaida	6	2	20	9	36	11
Sklaida užsienyje	4	1	0	0	6	3
Tolygi kultūrinė raida	0	0	182	77	79	27
Ugdymas kultūra: kultūros edukacija	2	1	307	57	164	28
Ugdymas kultūra: vaikų ir jaunimo kultūra	1	0	13	5	0	0
Iš viso:	125	53	1820	736	2020	887

1 lentelė. Kultūros sričių „Archyvai“, „Bibliotekos“, „Muziejai“ duomenų lyginamieji duomenys. Pateikti duomenys tik tų archyvų, bibliotekų ir muziejų, kurie yra biudžetinės institucijos.

Lietuvos bibliotekų ir bibliotekų teikiamose projektų paraiškose veiklos buvo planuojamos atsižvelgiant į bibliotekinės bendruomenės profesinius, perspektyvinius poreikius, infrastruktūrą ir galimų partnerių indėlį bei vietos bendruomenių kultūrinius, informacinius, socialinius ir kitus poreikius. Daug dėmesio buvo skiriama valstybėje minimoms datoms bei įvykiams įprasminėti ir minėti (pvz., Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio renginiai, A. J. Greimo gimimo 100-osios metinės, J. Tumo-Vaižganto, Tautinio kostiumo metai ir kt.), buvo siekiama į tai įtraukti bendruomenes, skatinti kūrybiškumą, įgyti naujų žinių ir įtvirtinti jau turimas, skatinti domėtis krašto istorija, pasididžiavimą ja, kurti ir diegti inovatyvias paslaugas, mokyti medijų raštingumo ir kt.

Pagal Lietuvos kultūros tarybos siūlomas programas, bibliotekos, gavusios finansavimą, organizavo diskusijas-susitikimus, parodas, intelektualius žaidimus, edukacinius užsiėmimus ir jų ciklus, improvizuotus pasimatymus su kūrėjais ir literatūrinių kūrinių herojais, kūrybinės saviraiškos studijas, krašto istorijos ir kultūros atodangas (renginius kartoms suartinti), skaitymo festivalius, atnaujino ir kūrė interneto svetaines neįgaliesiems, organizavo kilnojamas parodas, konkursus, kūrė interaktyvias ekspozicijas, elektroninį žinyną internete, trumpalaikės vaikų priežiūros ir edukacijos paslaugas, kūrė renginių ir mokymų vaizdo įrašus ir viešino juos internete, kūrė žaidimus, virtualias ekspozicijas, parodas, edukacinius užsiėmimus, leido katalogus ir kitus leidinius, užsiėmė kultūros sklaida. Pagal savo kompetencijas ir įstatymais numatytus įpareigojimus Nacionalinė biblioteka sukūrė Lietuvos viešųjų bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos kėlimo sistemos modelį, vykdė bibliotekų specialistų mokymus (Lietuvos bibliotekų specialistų elektroninių paslaugų skaitmeninės rinkodaros

kompetencijų stiprinimas, Skaitmeninių išteklių valdymo kompetencijų stiprinimas atminties institucijose). Mokymus organizavo ir apskričių bibliotekos. Pagal mokslines kompetencijas bibliotekos vykdė kultūros (daugiausia dokumentinio) paveldo tyrimus, šaltinių publikavimą, pasitelkdamos savo mokslininkų resursus bei pritraukdamos tyrėjus iš kitų mokslo institucijų. Vyrauja tendencija, kad projektų rezultatai būtų kokybiški, unikalūs, prieinami kuo didesnei ir įvairesnei auditorijai, turėtų ilgalaikį poveikį, būtų patrauklūs, skatintų kritinį mąstymą, todėl organizuojama daug lydimųjų renginių, mokymų, diskusijų.

Lietuvos kultūros tarybos Atminties institucijų kultūros ir meno programų finansavimo rezultatų palyginimas tarp archyvų, bibliotekų ir muziejų rodo, kad esama programų, kur bibliotekos galėtų dalyvauti aktyviau, tačiau bibliotekų srities skyriuje aprašyti infrastruktūriniai projektai rodo, kad bibliotekos naudojami šių projektų galimybėmis, o į LKT finansavimą aplikuoja siekdamos įgyvendinti kūrybines, edukacines, kvalifikacijos kėlimo, kultūros paveldo sklaidos veiklas. Bibliotekos per mažai išnaudoja kultūros vertybių įsigijimo ir kultūros paveldo susigrąžinimo veiklas, nors iškilų kraštiečių, išeivių dokumentinio paveldo išsaugojimas galėtų būti svarbus. (Šioje srityje didelę patirtį turi Pasvalio ir Anykščių savivaldybių viešosios bibliotekos ir Panevėžio apskrities viešoji biblioteka, nors jos LKT finansavimo galimybėmis nesinaudoja.) Bibliotekos nepasinaudojo Sklaidos užsienyje programa. Galima spėti, kad joms pakanka Atminties institucijų tarptautinio ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo ar kitų programų teikiamų galimybių. Be to, bibliotekos aktyviai dalyvauja ir naudoja kitų organizacijų (taip pat tarptautinių, pvz., *Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos*) projektų galimybes, bendradarbiauja su kitomis organizacijomis ir yra jų projektų partnerės.

Siekdami įvertinti bibliotekų aktyvumą teikiant projektų paraiškas ir išsiaiškinti pasiektą finansavimo rezultatą, pateikiame bibliotekų ir bibliotekinių asociacijų pateiktų projektų paraiškų duomenis. Jie suskirstyti pagal LR bibliotekų įstatyme įteisiną bibliotekų klasifikaciją. Taip pat apibendrintos bibliotekinių asociacijų pateiktos projektų paraiškos. Kai kurie Lietuvos bibliotekininkų draugijos skyriai yra įsiregistravę kaip juridiniai asmenys ir paraiškas LKT teikė savarankiškai.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka LKT pateikė 51 projekto paraišką į 17 programų. Finansavimas buvo skirtas 27 projektams (11 programų), buvo suteiktas finansavimas 53 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektai	5	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): inovatyvių paslaugų kūrimas	2	1
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros ir meno sklaida	5	4
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros vertybių įsigijimas	1	1
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros vertybių restauravimas	1	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	2	2
Humanitarinės literatūros leidyba	1	0
Kultūros ir meno sričių konkursas	15	9
Kultūros tyrimai	1	1
Kvalifikacijos kėlimas	4	4
Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetis	2	0
Menas žmogaus gerovei	1	0
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą (2015)	2	1
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą (2017)	1	0
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	2	1
Ugdymas kultūra: kultūros edukacija	5	2
Ugdymas kultūra: vaikų ir jaunimo kultūra	1	1

2 lentelė. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos 2014–2019 m. duomenys.

Apskričių viešosios bibliotekos pateikė 319 projektų paraiškų į 24 programas. Finansavimas skirtas 185 projektams iš 19 programų. Buvo suteiktas finansavimas 57 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektai	17	6
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): inovatyvių paslaugų kūrimas	44	30
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros ir meno sklaida	7	6
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros vertybių restauravimas	4	2
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros vertybių restauravimas ir tyrimai	1	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	13	10
Etninė kultūra	1	1
Etninė kultūra ir kultūros paveldas: Kultūros paveldo projektai	1	1
Kultūros ir meno sričių konkursas	69	46
Kultūros tyrimai	1	0
Kūrybinės bendruomenių iniciatyvos: kūrybinės bendruomenių iniciatyvos	5	2
Kvalifikacijos kėlimas	21	14
Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetis	5	1
Medijų ir informacinio raštingumo skatinimo projektai	11	6
Menas žmogaus gerovei	3	0
Menininkų ir kultūros kūrėjų rezidencijos Lietuvoje	1	1
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą	10	6
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą	1	0
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	41	30
Skaitmeninių kultūros objektų sklaida	10	7
Tolygi kultūros raida	13	7
Ugdymas kultūra: kultūros edukacija	35	7
Ugdymas kultūra: vaikų ir jaunimo kultūra	5	2

3 lentelė. Apskričių viešųjų bibliotekų 2014–2019 m. duomenys.

Lietuvos savivaldybių viešosios bibliotekos teikė 1 336 projektų paraiškas į 21 programą. Buvo gautas finansavimas 450 projektų iš 18 programų. Skirtas finansavimas 37 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektai	132	58
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): inovatyvių paslaugų kūrimas	139	63
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros ir meno sklaida	19	5
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	6	3
Etninė kultūra	2	1
Etninė kultūra ir kultūros paveldas: Etninė kultūra ir nematerialus kultūros paveldas	3	0
Etninė kultūra ir kultūros paveldas: Kultūros paveldo projektai	6	2
Kultūros ir meno sričių konkursas	260	108
Kūrybinės bendruomenių iniciatyvos: kūrybinės bendruomenių iniciatyvos	4	2
Kvalifikacijos kėlimas	9	3
Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetis	31	2
Medijų ir informacinio raštingumo skatinimo projektai	26	12
Mėgėjų menas: mėgėjų menas	1	0
Menas žmogaus gerovei	23	3
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą	15	4
Pilietinis ugdymas ir atminties įprasminimas: projektai, skatinantys Lietuvos gyventojų pilietiškumą	7	4
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	205	65
Skaitmeninių kultūros objektų sklaida	8	1
Tolygi kultūrinė raida	164	68
Ugdymas kultūra: kultūros edukacija	259	42
Ugdymas kultūra: vaikų ir jaunimo kultūra	7	2

4 lentelė. Savivaldybių viešųjų bibliotekų 2014–2019 m. duomenys.

Mokslo ir studijų institucijų bibliotekos teikė 11 projektų paraiškų į 6 programas. Buvo skirtas finansavimas 4 projektams (3 programoms). Suteiktas finansavimas 55 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): inovatyvių paslaugų kūrimas	1	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	2	1
Kultūros ir meno sričių konkursas	3	1
Kultūros tyrimai	1	0
Kvalifikacijos kėlimas	3	2
Medijų ir informacinio raštingumo skatinimo projektai	1	0
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	2	1
Skaitmeninių kultūros objektų sklaida	3	1

5 lentelė. Mokslo ir studijų institucijų bibliotekų 2014–2019 m. duomenys.

Mokyklų bibliotekos teikė 12 projektų paraiškų į 3 programas. Buvo skirtas finansavimas 4 projektams (2 programoms). Skirtas finansavimas 55 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Kultūros ir meno sričių konkursas	1	0
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	10	3
Tolygi kultūros raida	1	1

6 lentelė. Mokyklų bibliotekų 2014–2019 m. duomenys.

Valstybinės reikšmės bibliotekos teikė 94 projektų paraiškas į 13 programų. Buvo skirtas finansavimas 64 projektams (13 programų). Skirtas finansavimas 68 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektai	9	6
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): inovatyvių paslaugų kūrimas	19	16
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros ir meno sklaida	13	7
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros vertybių restauravimas	2	1
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	7	4
Kultūros ir meno sričių konkursas	22	12
Kultūros tyrimai	1	1
Kūrybinės bendruomenių iniciatyvos: kūrybinės bendruomenių iniciatyvos	3	3
Kvalifikacijos kėlimas	1	1
Menas žmogaus gerovei	1	1
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	6	5
Skaitmeninių kultūros objektų sklaida	2	1
Ugdymas kultūra: kultūros edukacija	8	6

7 lentelė. Valstybinės reikšmės bibliotekų 2014–2019 m. duomenys.

Lietuvos bibliotekininkų draugija teikė 22 projektų paraiškas į 6 programas. Buvo skirtas finansavimas 14 projektų (4 programoms). Skirtas finansavimas 64 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektai	2	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): kultūros ir meno sklaida	3	2
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	9	7
Kultūros ir meno sričių konkursas	4	4
Kvalifikacijos kėlimas	2	1
Strateginis kultūros organizacijų finansavimas	2	0

8 lentelė. Lietuvos bibliotekininkų draugijos 2014–2019 m. duomenys.

Apskričių viešųjų bibliotekų asociacija teikė 11 projektų paraiškų į 5 programas. Buvo skirtas finansavimas 5 projektams (3 programoms). Skirtas finansavimas 45 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): inovatyvių paslaugų kūrimas	1	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	2	2
Kultūros ir meno sričių konkursas	4	2
Kvalifikacijos kėlimas	2	1
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	2	0

9 lentelė. Apskričių viešųjų bibliotekininkų asociacijos 2014–2019 m. duomenys.

Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacija teikė 11 projektų paraiškų į 3 programas, skirtas finansavimas 8 projektams (3 programoms). Skirtas finansavimas 55 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	6	4
Kultūros ir meno sričių konkursas	3	3
Kvalifikacijos kėlimas	2	1

10 lentelė. Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacijos 2014–2019 m. duomenys.

Lietuvos bibliotekininkų draugijos Šiaulių miesto savivaldybės viešosios bibliotekos skyrius teikė 7 projektų paraiškas į 5 programas. Buvo skirtas finansavimas 2 projektams (2 programoms). Skirtas finansavimas 29 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektai	1	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): inovatyvių paslaugų kūrimas	1	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas	1	1
Kultūros ir meno sričių konkursas	3	1
Ugdymas kultūra: kultūros edukacija	1	0

11 lentelė. Lietuvos bibliotekininkų draugijos Šiaulių miesto savivaldybės viešosios bibliotekos skyriaus duomenys.

Lietuvos bibliotekininkų draugijos Rokiškio skyrius teikė 2 projektų paraiškas į 1 programą. Buvo skirtas finansavimas 1 projektui. Skirtas finansavimas 50 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Kultūros ir meno sričių konkursas	2	1

12 lentelė. Lietuvos bibliotekininkų draugijos Rokiškio skyriaus duomenys.

Lietuvos bibliotekininkų draugijos Utenos skyrius teikė 1 projekto paraišką. Buvo skirtas finansavimas 1 projektui (100 %):

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Tolygi kultūrinė raida	1	1

13 lentelė. Lietuvos bibliotekininkų draugijos Utenos skyriaus duomenys.

Lietuvos mokyklų bibliotekų darbuotojų asociacija teikė 1 projekto paraišką, finansavimas nebuvo skirtas (0 %).

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Skaitymo skatinimo iniciatyvos	1	0

14 lentelė. Lietuvos mokyklų bibliotekų darbuotojų asociacijos duomenys.

Lietuvos regionų bibliotekų asociacija teikė 2 projektų paraiškas į 1 programą, buvo skirtas finansavimas 1 projektui. Skirtas finansavimas 50 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Strateginis kultūros organizacijų finansavimas	2	1

15 lentelė. Lietuvos regionų bibliotekų asociacijos duomenys.

Trakų rajono bibliotekininkų draugija teikė 2 projektų paraiškas į 1 programą, finansavimas nebuvo skirtas (0 %).

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Kultūros ir meno sričių konkursas	2	0

16 lentelė. Trakų rajono bibliotekininkų draugijos duomenys.

Vilnijos krašto bibliotekų asociacija teikė 5 projektų paraiškas į 4 programas, finansavimas buvo skirtas 1 projektui. Skirtas finansavimas 20 % projektų paraiškų:

Kultūros programa	Pateiktų paraiškų skaičius	Skirtas finansavimas
Kultūros ir meno sričių konkursas	2	1
Kvalifikacijos kėlimas	1	0
Kultūros tyrimai	1	0
Atminties institucijos (muziejai, bibliotekos, archyvai): bendruomenių dalyvavimo institucijų veikloje projektai	1	0

17 lentelė. Vilnijos krašto bibliotekų asociacijos duomenys.

7. Išvados

Lietuvos bibliotekų svarba šiandienos kultūriniame, informaciniame, socialiniame gyvenime yra neginčijama. Turėdamos gerą infrastruktūrą, patraukliai įrengtas erdves ir naudojamos šiuolaikines technologijas, subūrusios kūrybingą ir profesionalų personalą, bibliotekos prisideda prie valstybės strateginių tikslų ir programų įgyvendinimo. Išnagrinėjus bibliotekų srities raidą, veiklas ir paslaugas galima teigti, kad bibliotekos sėkmingai naudojami Lietuvos kultūros tarybos teikiamomis galimybėmis įgyvendinti kultūrinius, edukacinius bei kitokio pobūdžio projektus. Jos bendradarbiauja su kitais sektoriais bei teikia jiems savo paslaugas.

Vertinant bendrąją situaciją, reikia atkreipti dėmesį, kad bibliotekos per mažai išnaudoja Lietuvos kultūros programas, susijusias su kultūros vertybių įsigijimu, kultūros vertybių restauravimu ir tyrimais bei kultūros sklaida užsienyje.

Atsižvelgiant į šių dienų iššūkius ir visuomenės poreikius, bibliotekos turėtų prisiminti didesnius iššūkius kurdamos inovatyvias (skaitmenines) paslaugas bei sudaryti joms platesnes galimybes, plėtoti skaitymo skatinimo iniciatyvas, medijų ir informacinio raštingumo skatinimo projektus, kvalifikacijos kėlimo projektus. Bibliotekų darbuotojai aktyviai teikia paraiškas edukacinėms stipendijoms gauti (2015–2019 m. bibliotekų sričiai buvo pateiktos 232 edukacinių stipendijų paraiškos, 133-ims skirtas finansavimas, iš viso pateiktos 5 338 paraiškos), tačiau mokymai teikia galimybes įgyti žinių, kurios bus taikomos konkrečioms tikslams, o kartu būtų koordinuotas kompetencijų tobulinimas.

8. Literatūra ir šaltiniai

Šaltinių sąrašas

1. Bendroji 2019 metų bibliotekų ataskaita. Prieiga per internetą:
https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/2019%20m_%20BIBLIOTEK%C5%B2%20VEIKLOS%20ATASKAITA.pdf;
2. Bibliotekų statistinių ataskaitų teikimo tvarka. Prieiga per internetą:
<https://www.lnb.lt/paslaugos/bibliotekoms/lietuvos-biblioteku-statistika/biblioteku-statistiniu-ataskaitu-teikimo-tvarka>;
3. Bibliotekų darbuotojų ir kitų suinteresuotų grupių atstovų tyrimas. Projektas „Bibliotekos pažangai 2“. Vilnius. p. 54. Prieiga per internetą:
http://3erdve.lt/media/public/Tyrimai_2016/bp2_kokyb_bibliotekininkai_vadovai_partneriai_savivaldybiu_at_stovai_suitersuota_tg.pdf;
4. Interaktyvi biblioteka www.ibiblioteka.lt;
5. Kantar. Bibliotekų tyrimas. 2019 m. gruodis. Prieiga per internetą:
https://www.lnb.lt/media/public/bibliotekininkui/atlikti-tyrimai/Biblioteku_lankytoju_tyrimas_LNB_Kantar_2019.pdf;
6. Library Map of the World. Prieiga per internetą: <https://librarymap.ifla.org/map>;
7. Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacija. Duomenų bazės.
<https://www.lmba.lt/duomenu-bazes>;
9. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Lietuvos biblioteka informacijos išteklių fondo valdymo koncepcija. 2018. p. 117. Prieiga per internetą:
https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/IIF_valdymo_koncepcija.pdf;
10. Lietuvos Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Norminiai ir teisės dokumentai (bibliotekininkui). bibliotekininkui;
11. Lietuvos Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Savivaldybių viešųjų bibliotekų ataskaitos <https://www.lnb.lt/paslaugos/bibliotekoms/lietuvos-biblioteku-statistika/savivaldybiu-viesuju-biblioteku-ataskaitos>;
12. LR kultūros ministerija. „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“. Galutinė tyrimo ataskaita. Vilnius. p. 229. Prieiga per internetą:
13. Marijampolės Petro Kriaučiūno viešoji biblioteka. Medijų erdvė.
<http://www.marvb.lt/vaikams-ir-jaunimui/mediju-erdve/>;
14. Teisės aktų registras. <https://www.e-tar.lt/portal/index.html>;
15. Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka. Šeimos skaitmeninių veiklų centras.
<http://www.uvb.lt/lt/paslaugos/seimos-skaitmeniniu-veiklu-centras>.

Literatūros sąrašas

1. <https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/KM%20Galimybiu%20studija%20GALUTINE.pdf>;
2. Inovatyvių produktų ir paslaugų, skirtų bibliotekų veiklai tobulinti ir vartotojams pritraukti sukūrimas. VšĮ „Medijų edukacija“. 2016. Prieiga per internetą: <http://www.kulturostyrimai.lt/metai/2017-metai/inovatyviu- produktu-ir-paslaugu-skirtu-biblioteku-veiklos-tobulinimui-ir-vartotoju-pritraukimui-sukurimas/>;
3. JASKONIENĖ, Dalia. (2015). Savivaldybių pagrindinių viešųjų biblioteka veiklos tyrimas taikant BIX (Biblioteksindex) metodiką. Iš Bibliotekų tyrimai Lietuvoje: mokslinių straipsnių rinkinys. T. 1. Vilnius: Lietuvos Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, p. 181-268;
4. JUCHNEVIČ, Laura. Bibliotekų vaidmenų kaita tinklaveikos visuomenėje: Lietuvos atvejis [Rankraštis]: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, komunikacija ir informacija. Vilnius, 2016, p. 277. Prieiga per internetą: [file:///C:/Users/j.steponaitiene/Downloads/15182973%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/j.steponaitiene/Downloads/15182973%20(1).pdf);
5. Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija. Skaitmeninio paveldo apsaugos chartija. Prieiga per internetą: <https://www.lnb.lt/media/public/katalogai/chartija.pdf>;
6. LST ISO 16439: 2016 standartas „Informacija ir dokumentavimas. Bibliotekų poveikio vertinimo metodai ir procedūros (tapatus ISO 16439:2014 Information and documentation – Methods and procedures for assessing the impact of libraries);
7. Main Provisions and Benefits of the Marrakesh Treaty (2013). Prieiga per internetą: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/>;
8. MANŽUCH, Zinaida; MACEVIČIŪTĖ, Elena; ADOMAVIČIUS, Benas (2014). Lietuvos valstybinės reikšmės ir apskričių viešųjų biblioteka paskirties, funkcijų paslaugų ir valdymo plėtros galimybių studija (LiBiTOP). p. 114. prieiga per internetą: <https://drive.google.com/file/d/oB2eahNizpAafSlpQM1dMqk8wOEO/edit>
8. PEČELIŪNAITĖ, Angelė. Pasitenkinimo bibliotekų paslaugomis gyvenimo kokybės kontekste indeksas: Lietuvos AVB atvejis. *Informacijos mokslai*, t. 78, p. 36-51; prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/informacijos-mokslai/article/view/10833/8968>;
9. POLDAAS, Maj. Public libraries as a venue for cultural participation in the eyes of the visitors. *Media Transformation*. Tartu. 2014. P. 106-119. Prieiga per internetą: https://vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/31443/1/ISSN2029-8668_2015_V_11.PG_106-122.pdf
10. STASĖNAITĖ, Violeta; ORLAKAITĖ, Gabija. Viešųjų biblioteka inovatyvių paslaugų taikant projekcinę veiklą vertinimas. *Informacijos mokslai*, t. 81, p. 27-46; prieiga per internetą: <http://docplayer.lt/184694633- Vie%C5%A1%C5%B3j%C5%B3-bibliotek%C5%B3-inovatyvi%C5%B3-paslaug%C5%B3-taikant- projektin%C4%99-veikl%C4%85-vertinimas.html>;
11. The UNESCO/PERSIST. Guidelines for the selection of digital heritage for longterm preservation. Prieiga per internetą: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/cultural-heritage/documents/persist-content-guidelines-en.pdf>.

Santrauka

1. Bibliotekų srities apibrėžimas

Biblioteka – įstatymų nustatyta tvarka įsteigtas juridinis asmuo, veikiantis informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse ir vykdamas bibliotekų veiklą, į kurią įeina dokumentų kaupimas, tvarkymas, sisteminimas ir saugojimas, galimybės naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais užtikrinimas, fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktų nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis paslaugomis užtikrinimas, teikiant visuomenės švietimui, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingą informaciją ir paslaugas. Viešosios bibliotekos – visiems vartotojams prieinamos bibliotekos. Lietuvos bibliotekų sistemą sudaro: Lietuvos nacionalinė biblioteka, apskričių viešosios bibliotekos, savivaldybių viešosios bibliotekos, mokslo ir studijų institucijų bibliotekos, mokyklų (išskyrus aukštąsias) bibliotekos, specialiosios bibliotekos, kitos bibliotekos. Bibliotekos, kuriose sukauptas rašto ir kultūros paveldas, turi išskirtinę reikšmę mokslui, švietimui, kultūrai ir šalies ūkiui, yra valstybinės reikšmės bibliotekos. Pagal steigėjo patvirtintus nuostatus šios bibliotekos atlieka atitinkamos srities bibliotekų veiklos koordinavimo ir metodinės pagalbos funkcijas.

Siekdamos būti konkurencingos žinių ekonomikoje, bibliotekos kuria paslaugas, užtikrinančias visuomenės poreikius atitinkančią prieigą prie informacijos, žinių bei kultūros ir sudaro galimybes naudoti informaciją kaip strateginę valstybės socialinės, kultūrinės ir ekonominės pažangos vystymo išteklių. Bibliotekos siekia būti pajėgiausia kultūros, mokslo, mokymosi visą gyvenimą, ekonominės ir socialinės plėtros skatinimo informacinė infrastruktūra, reikšmingai prisidedanti prie valstybės pažangos.

2. Bibliotekų srities veiklų sąrašas

Bibliotekų srities veiklas reglamentuoja Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas ir Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius.

Pagrindinės bibliotekų srities veiklos:

- dokumentų kaupimas, tvarkymas, sisteminimas, saugojimas, skaitmeninimas, panauda ir viešinimas, bibliografavimas;
- kultūrinių ir edukacinių programų organizavimas ir kultūros plėtra;
- galimybės naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais, nepaisant informacijos pateikimo būdo, formos ir laikmenos, neatsižvelgiant į autorių ar užfiksuotą žinių politinę ar ideologinę orientaciją, užtikrinimas;
- fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktų nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis visuomenės švietimui, sociokultūrinei edukacijai,

- moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingomis paslaugomis ir informacija užtikrinimas;
- informacijos ir viešosios interneto prieigos paslaugos gyventojams;
- medijų ir informacinis raštingumas;
- skaitymo skatinimas;
- kvalifikacijos tobulinimas;
- metodinė veikla;
- mokslinė veikla;
- neformalusis ugdymas;
- leidybinė veikla.

3. Bibliotekų srities paslaugų sąrašas

Bibliotekų srities paslaugos priskiriamos viešojo sektoriaus paslaugoms. (Viešoji paslauga – tai valstybės ar savivaldybių įsteigtų specialiųjų įstaigų ir organizacijų veikla, teikianti gyventojams socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto, poilsio ir rekreacijos, komunalines, viešojo transporto, informacines, administracines ir kitas teisės aktuose numatytas paslaugas). Jos neabejotinai daro poveikį šių paslaugų gavėjams – bibliotekų naudotojams.

Bibliotekų teikiamų paslaugų spektras labai didelis. Daugiausia jis priklauso nuo bibliotekos statuso, veiklos tikslų, turimos infrastruktūros, bendruomenės poreikių, bibliotekos personalo kūrybiškumo. Bibliotekų teikiamos paslaugos gali būti mokamos arba nemokamos. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija yra patvirtinusi bibliotekų mokamų paslaugų sąrašą. Pagal jį bibliotekos turi teisę imti atlygį už teikiamas toliau nurodytas paslaugas.

1. Naudotojo pažymėjimo išdavimas
2. Dokumentų kopijavimas, skenavimas ir spausdinimas, leidimas juos viešai publikuoti
3. Bibliografinių sąrašų ir rodyklių sudarymas bei redagavimas pagal individualią užklausą
4. Analitinės informacijos rengimas
5. Atrankinės informacijos paslaugų teikimas pagal užsakymą
6. Bibliotekų misiją atitinkančių mokymo programų ir kursų rengimas
7. Specialistų stažuotės bibliotekoje
8. Konsultacijos ir ekspertizės bibliotekų veiklos klausimais
9. Dokumentų parsiuntimas iš kitų bibliotekų per tarpbibliotekinį ir tarptautinį tarpbibliotekinį abonementą
10. Dokumentų pristatymas į namus, įstaigas ar organizacijas pagal užsakymą
11. Ilgalaikio ir trumpalaikio materialiojo turto nuoma
12. Seminarų, konferencijų, parodų ir kitų renginių organizavimas ir aptarnavimo paslaugos

13. Gidų ir ekskursijų vadovų paslaugos
14. Leidybos paslaugos
15. Leidybinės, suvenyrinės produkcijos platinimas
16. Tarptautinių standartinių leidinio numerių suteikimo, brūkšninių kodų skaičiavimo ir serijinio leidinio perregistravimo kitam leidėjui paslaugos
17. Tiesioginių transliacijų internetu paslaugos
18. Leidimas fotografuoti ir (ar) filmuoti bibliotekos patalpose bei jos teritorijoje komerciniais tikslais
19. Garso ir vaizdo įrašymo, redagavimo, suvedimo ir restauravimo paslaugos
20. Dokumentų įrišimas, perrišimas, restauravimas ir laminavimas
21. Paslaugos, susijusios su fizinių ir juridinių asmenų komercine veikla ar jos reklama bibliotekos patalpose bei jos teritorijoje

Bibliotekos gali paslaugas išskaidyti arba pritaikyti pagal savo sąlygas. Visos kitos bibliotekų teikiamos paslaugos yra nemokamos.

Plečiantis techninėms galimybėms ir skaitmeninės visuomenės poreikiams, bibliotekos teikia vis daugiau nuotolinių paslaugų. Kiekviena biblioteka, atliepdama vis daugiau skaitmeninių paslaugų reikalaujančios ir priimančios šiuolaikinės visuomenės poreikius, plėsdama ir tobulindama savo infrastruktūrą, teikia nuotolines paslaugas.

Plačiąja prasme Lietuvos bibliotekų srityje nuotolinėms paslaugoms priskiriama:

- interaktyvi biblioteka („biblioteka.lt“), kurioje galite skaityti daugiau kaip 2 tūkst. lietuviškų visateksčių el. knygų;
- prenumeruojami el. ištekliai – duomenų bazės (tarptautinės ir lietuviškos);
- virtualus kultūros paveldas („epaveldas.lt“) – prieiga prie Lietuvos kultūros paveldo.

Prie nuotolinių paslaugų priskiriama ir galimybė nuotoliniu būdu užsiregistruoti į bibliotekas, įsigyti skaitytojo pažymėjimą, užsisakyti leidinius, gauti reikiamą informaciją per paslaugą „Klausk bibliotekininko“, edukacijų, įdomios dalykinės, pramoginės, lavinamosios ir mokomosios informacijos gauti „Youtube“ kanalais.

Nuotolinių paslaugų kiekybinė ir kokybinė įvairovė, naudojant ir skleidžiant turinį, dar labiau išsiplėtė karantino sąlygomis.

Specifinių paslaugų organizavimu rūpinasi tos bibliotekos, kurios ne tik specializuojasi, bet ir teikia paslaugas autizmo spektro, regos, klausos ar skaitymo sutrikimų turintiems naudotojams.

4. Bibliotekų srities raidos apibrėžimas

Bibliotekų srities raida – tai bibliotekų vykdomų funkcijų, kuriamų ir teikiamų paslaugų plėtra, siekiant tenkinti kintančius visuomenės informacinius, kultūrinius, mokymosi visą gyvenimą poreikius, taikant aukščiausius standartus atitinkančius modernius valdymo metodus, naudojant modernias technologijas, įtraukiant visas visuomenės socialines ir amžiaus grupes, buriant bendruomenes, kuriant patrauklias aplinkas, skatinančias kūrybiškumą, naujas socialines patirtis, bendravimo kultūrą, pilietiškumą ir patriotizmą, mokymąsi visą gyvenimą, mokslinius ir vietinius tyrimus, skaitymą, teisės aktus atitinkantį kultūros paveldo įveiklinimą ir pakartotinį panaudojimą, pasitelkiant geriausias šalies ir tarptautines patirtis, vystant ir plečiant tarpsektorinį bei tarptautinį bendradarbiavimą.

5. Bibliotekų srities projekto apibrėžimas

Bibliotekų srities projektas – tai veikla ar jų visuma, kuria siekiama, naudojant bibliotekos, partnerių, kūrėjų išteklius bei inovatyvias technologijas, sukurti unikalų ir pamatuojamą produktą ar paslaugą, skirtą bibliotekų lankytojams ir naudotojams.

Sukurtas produktas ar paslauga turi:

- būti išbandomi remiantis inovatyviais metodais ir technologijomis, skirtomis bibliotekų naudotojų aptarnavimui gerinti, tikslinės vartotojų grupės specifiniams poreikiams tenkinti;
- didinti visuomenės narių kūrybiškumą;
- motyvuoti šalies gyventojus įgyti žinių ir įgūdžių, reikalingų informaciniams technologijoms sėkmingai naudoti gyvenimo kokybės gerinimo tikslais, ugdyti jų medijų ir informacinį raštingumą;
- skatinti skaitymą ir kitus su tuo susijusius įgūdžius, didinti visuomenės informavimą apie skaitymą ir edukaciją, kelti skaitymo prestižą;
- didinti visuomenės švietimą apie intelektinės nuosavybės apsaugą;
- skatinti tarpsektorinį ir (ar) tarptautinį bendradarbiavimą;
- vykdyti taikomuosius tyrimus, aktualius Lietuvos bibliotekų sistemai ar bibliotekų grupei, siekiant apibendrinti gerąją praktiką, parengti pavyzdinius praktinius sprendimus, metodines rekomendacijas ar galimybių studijas.

6. Bibliotekų srities raidos kokybės vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kriterijaus pavadinimas	Kriterijaus aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Skaitymo skatinimas	Skaitymas, kaip bendrojo raštingumo pagrindas, yra integrali mokymosi visą gyvenimą kompetencija ir esminė priemonė formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei. Bibliotekos vykdomos veiklos ir iniciatyvos, skatinančios kūrybiškumą. Skaitymo transformacijos bei skaitymo sąsajos su kitomis medijomis.	Planuojamų skaitymo skatinimo iniciatyvų skaičius
2.	Vaikų ir jaunimo neformalusis ugdymas	Biblioteka, siekdama padėti spręsti vaikų ir jaunimo neformaliojo ugdymo klausimus, kuria saugią, kūrybiškumą, savarankiškumą ir saviraišką skatinančią erdvę bei sudaro palankias sąlygas ja naudotis.	Siūlomų edukacijų temų vaikams ir jaunimui skaičius
3.	Skaitmeninio ir analoginio kultūros paveldo panaudojimas ir įveiklinimas	Kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros skaitmeninio ir analoginio turinio naudojimas, skatinant mokymąsi ir kultūrinį raštingumą, plečiant kultūros paveldo paslaugas.	Planuojamų sukurti analoginių ir skaitmeninių produktų, naudojant kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros informaciją, skaičius
4.	Inovatyvių paslaugų kūrimas	Paslaugų, skatinančių mokymąsi visą gyvenimą, pažinimą ir kūrybiškumą, gyvenimo aplinkai ir turinio kokybei gerinti, mobiliems įrenginiams naudoti, kūrimas.	Planuojamų sukurti naujų e. paslaugų ir (ar) e. produktų skaičius
5.	Medijų ir informacinis raštingumas	Produktų ir paslaugų (mokymų), formuojančių požiūrį į save, kitus, aplinką, valstybę, kūrimas.	Planuojamų medijų ir informacinio raštingumo mokymų skaičius Planuojamų medijų ir informacinio raštingumo mokymų dalyvių skaičius
6.	Kvalifikacijos tobulinimas	Bibliotekos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai yra galimybė plėtoti reikiamas kompetencijas darniai bibliotekos veiklai, paslaugų kūrimui ir diegimui, turinio kokybei.	Planuojamų įgyvendinti kvalifikacijos tobulinimo temų ir mokymų skaičius Planuojamų organizuoti kvalifikacijos tobulinimo mokymų skaičius
7.	Kultūros (dokumentinio paveldo) objektų tyrimai ir publikavimas	Bibliotekose saugomo dokumentinio kultūros paveldo tyrimų, pritraukiant jų mokslinį potencialą ir kitų mokslo institucijų tyrėjus, rezultatų skelbimas.	Planuojamas publikacijų, mokslo darbų skaičius
8.	Bibliotekos paslaugų prieinamumas socialinę atskirtį patiriančioms gyventojų grupėms	Bibliotekoje sukurtos ir (ar) pritaikytos jau esamos socialinę atskirtį patiriančioms gyventojų grupėms prieinamos paslaugos.	Planuojamų sukurti ir (ar) pritaikyti paslaugų ar produktų socialinę atskirtį patiriančioms visuomenės grupėms skaičius

7. Bibliotekų srities raidos kokybės vertinimo rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Skaitymo skatinimo veikloje dalyvaujančių asmenų skaičius	Bendras per metus skaitymo skatinimo veikloje dalyvavusių fizinių asmenų ir nuotolinių naudotojų (atsižvelgiant į priemonę ir veiklą) skaičius.	Asmenų skaičius
2.	Sukurtų paslaugų, edukacijų vaikams ir jaunimui skaičius	Per metus sukurtų kūrybinių paslaugų, edukacijų vaikams ir jaunimui skaičius.	Sukurtų priemonių skaičius Sukurtų edukacijų skaičius
3.	Sukurtų analoginių ir skaitmeninių produktų, naudojant kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros informaciją, skaičius	Per projekto įgyvendinimo laikotarpį sukurtų analoginių ir skaitmeninių produktų, naudojant kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros informaciją, skaičius.	Sukurtų produktų skaičius
4.	Sukurtų inovatyvių paslaugų skaičius	Per metus sukurtų inovatyvių (naudojant mobiliuosius įrenginius ir skaitmenines technologijas) kūrybinių paslaugų, edukacijų vaikams ir jaunimui skaičius.	Sukurtų paslaugų skaičius Sukurtų edukacijų skaičius
5.	Produktų ir paslaugų (mokymų), ugdančių medijų ir informacinį raštingumą, skaičius	Per metus sukurtų produktų ir paslaugų (mokymų), ugdančių medijų ir informacinį raštingumą, skaičius.	Sukurtų paslaugų skaičius Sukurtų produktų skaičius
6.	Įgyvendintų bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo temų ir mokymų skaičius	Per metus įgyvendintų bibliotekų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo temų ir mokymų skaičius.	Organizuotų mokymų skaičius Organizuotų mokymų temų skaičius

8. Bibliotekų srities projekto kokybės vertinimo kriterijai

Eil. Nr.	Kriterijaus pavadinimas	Kriterijaus aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Projekto produkto ar paslaugų gavėjų auditorijos pasiekiamumas socialinėms grupėms	Bibliotekų srities projektų produktai turi savo auditorijas ar naudotojus, todėl savo turiniu jie turi būti aktualūs, skatinantys tobulėti, kuriantys pridėtinę vertę.	Į produkto kūrimą ir naudojimą įtrauktos auditorijos dydis
2.	Sukuriamo projekto produkto tvarumas	Bibliotekų srities projektų produktai turi būti tvarūs, turėti ilgalaikę išliekamąją vertę.	Publikuotų dokumentinio paveldo objektų, publikacijų skaičius
3.	Modernių skaitmeninių technologijų bei priemonių įsisavinimas ir pritaikymas	Skaitmeninių technologijų, padedančių gerinti žinių prieinamumą, skaitmeninio gyvenimo ir aplinkos kokybę įsisavinimas ir pritaikymas.	Įdiegtų technologijų bibliotekų aplinkoje ar kvalifikacijos tobulinimo kursuose bibliotekininkų įsisavintų technologijų skaičius
4.	Kvalifikacijos tobulinimas, dalijimasis žiniomis, naujų žinių pritaikymas, jau turimų gilinimas	Bibliotekų srities specialistų kvalifikacijos tobulinimas, naujų mokymų temų, pritaikant naujausius technologijų naudojimo, socialinių, kultūrinių, medijų ir informacinio raštingumo įgūdžius, kūrimas, gerosios praktikos perėmimas ir taikymas.	Planuojamų sukurti mokymų temų skaičius
5.	Tarpsektorinis bendradarbiavimas	Kitų sektorių atstovų (fizinį ir juridinių asmenų) įtraukimas į bibliotekų srities projektų rengimą ir įgyvendinimą, pasitelkiant kitų sektorių kompetencijas, patirtis, kuriamas paslaugas ir produktus, sudarant galimybes naudotis bibliotekų infrastruktūra.	Institucijų ar asmenų iš kitų sektorių, įtrauktų į projekto produkto kūrimą, skaičius
6.	Mokymosi visą gyvenimą skatinimas	Naujų programų, priemonių ar temų, skirtų mokymuisi visą gyvenimą, skatinančių žinių, reikalingų gyvenimo kultūrinei, informacinei, emocinei ar sveikatos kokybei užtikrinti, kūrimas.	Programų, priemonių ar temų, skirtų mokymuisi visą gyvenimą, skaičius
7.	Bibliotekų srities veiklų, procesų, paslaugų ir kitų elementų, susijusių su bibliotekų sritimi, tyrimai	Tyrimų, retrospektyviai ir prognostiškai analizuojančių bibliotekų srities veiklas, procesus, inovacijas, socialines kultūrinės ir informacinės paslaugas, organizavimas ir vykdymas.	Tyrimų temų skaičius

9. Bibliotekų srities projekto kokybės vertinimo rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Rodiklio aprašymas	Matavimo vienetas
1.	Į projekto produkto kūrimą ir naudojimą įtrauktos auditorijos dydis	Asmenų, naudojančių projekto produktą, skaičius, atliepiantis projekto produkto tikslinę grupę.	Asmenų skaičius
2.	Publikuotų dokumentinio paveldo objektų, publikacijų apie dokumentinio paveldo tyrimus, skaičius	Projekto metu, naudojant bibliotekose saugomą dokumentinį paveldą, savarankiškai ar bendradarbiaujant su kitomis institucijomis bei asmenimis parengtos mokslinių, vietinių tyrimų ar aprašomosios publikacijos.	Publikacijų skaičius
3.	Įsisavintų skaitmeninių technologijų ar priemonių skaičius	Asmenų, projekto metu įsisavinusių skaitmenines technologijas ar priemones (išmokta naudotis programine įranga, prietaisu ar pan.), skaičius.	Asmenų skaičius
4.	Sukurtų mokymų temų, skirtų kvalifikacijai tobulinti, dalintis žiniomis, naujoms žinioms pritaikyti ir jau turimoms gilinti, skaičius	Asmenų, projekto vykdymo metu įgijusių naujų žinių ar pagilinusių jau turimas žinias, skaičius. Asmenų, projekto vykdymo metu kūrusių naujus produktus, naudojant naujai įgytas žinias ar pagilinus jau turimas, skaičius.	Asmenų skaičius
5.	Institucijų ar asmenų iš kitų sektorių, įtrauktų į projekto produkto kūrimą, skaičius	Institucijų ar asmenų iš kitų sektorių produktų, žinių, kompetencijų pritaikymas ir naujų (bendrų) kūrimas projekto vykdymo metu.	Institucijų ar asmenų skaičius
6.	Programų, priemonių ar temų, skirtų mokymuisi visą gyvenimą, skaičius	Projekto vykdymo metu sukurtos ir aprašytos naujos programos, priemonės ar temos.	Programų, priemonių ar temų skaičius
7.	Tyrimų temų įvairovė	Projekto vykdymo metu atliktų tyrimų, retrospektyviai ir prognostiškai analizuojančių bibliotekų srities veiklas, procesus, inovacijas, socialines kultūrinės ir informacinės paslaugas, skaičius.	Tyrimų temų skaičius

Kultūra^τ

www.kulturostyrimai.lt